

Excellence in Agri Info
KHETI DUNIYAN, PATIALA

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਪੇਂਡੂਆਈ ਅਖਬਾਰ (ਨਿਰੋਲ-ਪੇਪਰ)

Rs.10/-

www.khetiduniyan.in

All Subject to Patiala Jurisdiction.

ਖੇਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ
ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੋ

ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ 500/- ਰੁਪਏ

ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ 750/- ਰੁਪਏ

ਚੰਦੇ ਭਾਰਨ ਲਈ QR ਕੋਡ ਸਕੈਨ ਕਰੋ।

Editor : Jagpreet Singh • RNI/PUNPUN00806 • Issue Dated 14-12-2024 • Vol.42 No.50 • Ph. : 0175-2214575, 90410-14575 • Page : 16 E-mail : khetiduniyan1983@gmail.com

ਕਣਕ ਦੇ ਪੀਲੇ ਪੈਣ ਦੇ

ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਾਅ

★ ਪਹਿਲੀ ਸਿੰਚਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਣਕ ਦਾ ਪੀਲਾਪਨ : ਪਹਿਲੀ ਸਿੰਚਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਟੁੱਟਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਖੇਤ ਦੀ ਦੂਹਰੀ ਸਿੰਚਾਈ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਸਿੰਚਾਈ ਤੇ ਜਲਦ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਰਖਾ ਦਾ ਪੈਣਾ ਵੀ ਪੀਲੇਪਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿੱਲ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪੀਲੇਪਨ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ 3% ਯੂਰੀਏ (3 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਏ ਨੂੰ 100 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ) ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਸਲ ਤੇ ਦੋ ਤਰਫਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ ਅਤੇ 300 ਲਿਟਰ ਘੋਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਵਰਤੋ।

★ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਪੀਲਾਪਨ : ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਜਾਂ ਮੈਗਨੀਜ਼ ਤੱਤ ਦੀ ਕਮੀ ਕਰਕੇ ਪੀਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ।

★ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਦੀ ਘਾਟ : ਇਸ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਤੇ ਪੀਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਪੀਲਾਪਣ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਤੱਤ (ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਮਾਤਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕਰੋ।

★ ਮੈਗਨੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ : ਮੈਗਨੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਵਾਲੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਹਲਕੇ ਪੀਲੇ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਤੋਂ ਗੁਲਾਬੀ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਧੱਬੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ 0.5% ਮੈਗਨੀਜ਼ ਸਲਫੇਟ (ਇੱਕ ਕਿਲੋ ਮੈਗਨੀਜ਼ ਸਲਫੇਟ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ

ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ) ਦਾ ਇੱਕ ਛਿੜਕਾਅ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ 2-4 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ 3 ਛਿੜਕਾਅ ਹਫਤੇ-ਹਫਤੇ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਘੁੱਧ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕਰੋ।

★ ਕੀੜੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਫਸਲ ਦਾ ਪੀਲਾਪਨ

★ ਸਿਉਂਕ ਦਾ ਹਮਲਾ : ਸਿਉਂਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰੇਤਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਦਾ ਹਮਲਾ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਫਸਲ ਪੱਕਣ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਬੂਟੇ ਪੀਲੇ ਪੈ ਕੇ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਟੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਦਾ ਹਮਲਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਤਾਂ 7 ਕਿਲੋ ਮੋਰਟਲ 0.3 ਜੀ (ਫਿਪਰੋਨਿਲ) ਜਾਂ 1.2 ਲਿਟਰ ਡਰਸਬਾਨ 20 ਈ ਸੀ (ਕਲੋਰਪਾਈਰੀਫਾਸ) ਨੂੰ 20 ਕਿਲੋ ਸਲਫੂਰੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਛੱਟਾ ਦਿਓ।

★ ਤਣੇ ਤੇ ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ ਦਾ ਹਮਲਾ : ਗੁਲਾਬੀ ਸੁੰਡੀ ਛੋਟੀ ਫਸਲ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੁੰਡੀਆਂ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਤਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੋਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਮਾਦਾ ਖਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬੂਟੇ ਪੀਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਹਮਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 7 ਕਿਲੋ ਮੋਰਟਲ/ਰੀਜੈਂਟ 0.3 ਜੀ (ਫਿਪਰੋਨਿਲ) ਜਾਂ 1.0 ਲਿਟਰ ਡਰਸਬਾਨ 20 ਈ ਸੀ (ਕਲੋਰਪਾਈਰੀਫਾਸ) ਨੂੰ 20 ਕਿਲੋ ਸਲਫੂਰੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਟਾ ਦਿਓ ਜਾਂ 50 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਕੋਰਸਨ 18.5 ਐਸ ਸੀ (ਕਲੋਰਐਟਰਾਨਿਲੀਪੋਰੋਲ) ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 80-100 ਲਿਟਰ ਵਿੱਚ

ਘੋਲ ਕੇ ਨੈਪਸੈਕ ਪੰਪ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।

★ ਪੀਲੀ ਕੁੰਗੀ ਦਾ ਹਮਲਾ : ਪੀਲੀ ਕੁੰਗੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਪੱਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪੀਲੇ ਧੱਬੇ ਲੰਮੀਆਂ ਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪੀਲਾ ਯੂੜਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ

ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਕੈਵੀਟਟ 25 ਡਬਲਯੂ ਜੀ (ਟੈਬੁਕੋਨਾਜੋਲ) ਜਾਂ 120 ਗ੍ਰਾਮ ਨਟੀਵੋ 75 ਡਬਲਯੂ ਜੀ (ਟ੍ਰਾਈਫਲੋਕਸੀਮਿਟ੍ਰੋਥਿਨ + ਟੈਬੁਕੋਨਾਜੋਲ) ਜਾਂ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਅੰਮਪੈਕਟ ਐਕਸਟਰਾ (ਐਜ਼ੋਕਸੀਮਿਟ੍ਰੋਥਿਨ + ਸਾਈਪਰਾਕੋਨਾਜੋਲ) ਜਾਂ 200 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਉਪੇਰਾ 18.3 ਐਸ ਈ (ਪਾਈਰਿਕਲੋਸਟ੍ਰੋਥਿਨ

+ ਇਪੋਕਸੀਕੋਨਾਜੋਲ) ਜਾਂ 200 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਕਸਟੋਡੀਆ 320 ਐਸ ਸੀ (ਐਜ਼ੋਕਸੀਮਿਟ੍ਰੋਥਿਨ + ਟੈਬੁਕੋਨਾਜੋਲ) ਜਾਂ 200 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਟਿਲਟ 25 ਈ ਸੀ/ਸਾਈਨ 25 ਈ ਸੀ/ਬੰਪਰ 25 ਈ ਸੀ/ਸਟਿਲਟ 25 ਈ ਸੀ/ਕੰਪਾਸ 25 ਈ ਸੀ ਮਾਰਕੋਜੋਲ 25 ਈ ਸੀ (ਪ੍ਰੋਪੀਕੋਨਾਜੋਲ) ਨੂੰ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਇਹ ਛਿੜਕਾਅ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਉ ਤਾਂ ਜੋ ਟੀਸੀ ਵਾਲਾ ਪੱਤਾ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਰਹੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਵਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਠੰਢ ਅਤੇ ਕੋਰੇ ਕਾਰਨ ਵੀ ਫਸਲ ਵਿੱਚ ਪੀਲਾਪਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫਸਲ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਫਾਰਮ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਮੋਬਾਇਲ : 94172-87920

KS Group PUNJAB
www.ksagrotech.org
sales@ksagrotech.org

ਕਿਸਾਨ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਖੁਸ਼ਹਾਲ

KSA Straw Reaper

KSA 756 XH

ਸਟਰਾ-ਰੀਪਰ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਓ

ਕੇ.ਐਸ. ਐਗਰੋਟੈਕ ਪ੍ਰਾ.ਲਿ.
ਹਾਈਕੋਟ ਰੋਡ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਜ਼ਿਲਾ ਸੰਗਰੂਰ, ਪੰਜਾਬ

TOLL FREE NUMBER
1800-120-004455
www.ksagrotech.org

Contact No.
+91 92170-70555
+91 92170-71755

ਅੰਦਰ ਪੜ੍ਹੋ

ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਰਵਪੱਖੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਫਾਸਫੈਟਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਕਰੀਏ

ਸਟਰਾਬਰੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਿਹੋ ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕੈਂਸਰ ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚ ਇਕ ਖਾਸ ਤੱਤ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਦੁਨੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੌਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੱਧਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਫਾਲਤੂ ਜਗਾ (ਕੰਧਾਂ, ਤੂੜੀ ਵਾਲੇ ਕੁੱਪ, ਪਾਥੀਆਂ ਵਾਲਾ ਗੀਰਾ ਅਤੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ) ਉਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰਨਾਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੇ ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਰਵਪੱਖੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਚੀਮਾ, ਰਿਜਨਲ ਰਿਸਰਚ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਪੀ ਏ ਯੂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਕੀਟ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਕਸ਼ਾਪ, ਪੀ ਏ ਯੂ ਲੁਧਿਆਣਾ (ਮੋਬਾਈਲ : 8872003010)

ਮੁੱਖ ਕੀੜੇ

ਕੱਦੂ ਦੀ ਲਾਲ ਭੁੰਡੀ : ਇਸ ਭੁੰਡੀ ਦੇ ਖੰਭ ਪੀਲੇ ਸੰਤਰੀ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਾਦਾ ਭੁੰਡੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪੌਦੇ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਛੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਨ ਕੀੜੇ (ਭੁੰਡੀਆਂ) ਅਤੇ ਸੁੰਡੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭੁੰਡੀਆਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਬੇਤਰਤੀਬ ਮੋਰੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੀੜੇ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਦੁਬਾਰਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੁੰਡੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ, ਤਣੇ, ਪੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਫਲ (ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੂਹ ਰਹੇ ਹੋਣ) ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ

ਦਾ ਮਲ-ਮੂਤਰ ਪੱਤਿਆਂ ਉੱਪਰ ਜੰਮਣ ਕਾਰਨ, ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਉਲੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੇਲਾ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਣੂ ਰੋਗ ਵੀ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਨੇੜਿਉ ਨਦੀਨਾਂ, ਵਿਸ਼ਾਣੂ ਰੋਗਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਖੀਰੇ ਅਤੇ ਤਰਬੂਜ ਦੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਜੇ ਫਸਲ ਦੀ ਪਿਛੇਤੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਬੀਜੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਕਰੋ। ਫਸਲ ਨੂੰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਨਾ ਪਾਉ ਅਤੇ ਤੇਲੇ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਹੀ ਚੋਣ ਕਰੋ।

ਲਾਲ ਮਕੌੜਾ ਜੂ (ਮੱਕੜੀ) :

ਦੀਆਂ ਉੱਲੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਲ ਖਾਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਫਸਲ ਦੀ ਮੰਡੀਕਰਨ ਕੀਮਤ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਹਮਲੇ ਵਾਲੇ ਫਲ ਤੋੜ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਡੂੰਘੇ ਦਬਾਅ ਦਿਓ। ਮੈਲਾਥੀਅਨ + ਗੁੜ ਜਾਂ ਖੰਡ ਦਾ ਖੋਲ (20 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਮੈਲਾਥੀਅਨ 50 ਈ ਸੀ ਤੇ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਗੁੜ ਜਾਂ ਖੰਡ 20 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ) ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਮੱਕੀ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਉੱਪਰ, ਜੋ ਇਸ ਖੇਤ ਵਿਚ 8 ਤੋਂ 10 ਮੀਟਰ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚ ਬੀਜੇ ਹੋਣ, ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਉੱਚੇ ਪੌਦਿਆਂ ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਹਾਰ ਰੁੱਤ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਵਾਲੀ ਕਰੇਲੇ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਮਾਰਚ ਦੇ 3-4 ਹਫਤੇ, ਬਰਸਾਤੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਜੂਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫਤੇ, ਤੋਰੀ ਦੀ ਫਸਲ ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਫਤੇ ਅਤੇ ਬਰਸਾਤੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਜੂਨ ਤੇ ਆਖਰੀ ਹਫਤੇ ਦੌਰਾਨ 16 ਫਲ ਮੱਖੀ ਟਰੈਪ (ਫਰੂਪ ਫਲਾਈ) ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਲਗਾਉ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ 25-30 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਟਰੈਪ ਲਗਾਉ। ਫਸਲ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੂੰਘੀ ਵਹਾਈ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸੁੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਪਿਉਪੇ ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਮਰ ਸਕਣ ਜਾਂ ਪੰਛੀ, ਸੁੰਡੀਆਂ/ਪਿਉਪੇ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਣ।

ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ : ਇਸਦੇ ਬਾਲਗ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਚੂਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਫਸਲ ਦਾ ਝਾੜ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾਣੂ ਰੋਗ ਫੈਲਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੱਖੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰਸਤੇ, ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਖਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵੱਟਾਂ ਅਤੇ ਬੇਕਾਰ ਪਈ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਦੀਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਉੱਪਰ ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ 1-2 ਛਿੜਕਾਅ 1200 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪੀਏਯੂ ਨਿੰਮ ਦਾ ਘੋਲ 100-125 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਰੋ। ਪੀ. ਏ. ਯੂ. ਨਿੰਮ ਦਾ ਘੋਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਕਿਲੋ ਨਿੰਮ ਦੀਆਂ ਕੁਰੁੰਬਲਾਂ (ਪੱਤੇ, ਹਰੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਮਲੀਆਂ) ਨੂੰ 10 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ 30 ਮਿੰਟ ਲਈ ਉਬਾਲੋ। ਇਸ ਘੋਲ ਨੂੰ ਕੱਪੜ ਛਾਣ ਕਰਕੇ ਤਰਲ ਨੂੰ ਸਿਵਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਾਤਰਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ

/ਪੱਕੇ ਫਲ ਤੋੜ ਲਉ।
ਬਿਮਾਰੀਆਂ
ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ : ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 7-8 ਹਫਤੇ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਉੱਪਰ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਹਲਕੇ ਰੰਗ ਦੇ ਧੱਬੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੌਦੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚਿੱਟੇ ਆਟੇ ਵਰਗੇ ਧੱਬੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੂਟੇ ਦਾ ਵਾਧਾ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਸਲ ਦੇ ਝਾੜ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ (ਕੁਆਲਿਟੀ) ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੌਸਮ ਖੁਸ਼ਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਹਮਲਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਫਲ ਮਾੜੇ ਅਤੇ ਫਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿਉ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੀ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪ੍ਰਯੋਜ ਕਰੋ। ਰੋਗੀ ਬੂਟਿਆਂ ਅਤੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦੇ ਰਹੋ।

ਪੀਲੇ ਧੱਬਿਆਂ ਦਾ ਰੋਗ : ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਪਾਣੀ ਭਿੰਜੇ ਧੱਬੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਵੱਡਾ ਅਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧੱਬਿਆਂ

ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਨਦੀਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰੋਗ ਬੂਟਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰੱਖੋ।
ਝੁਲਸ ਰੋਗ : ਲਗਾਤਾਰ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਹਵਾ ਵਿਚ ਨਮੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਵਧੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੇਲਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਉੱਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀਲੇ, ਫਿਰ ਭੂਰੇ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਗੋਲ ਧੱਬੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਮਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਚਾਰਕੋਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਈ ਅਖੀਰਲੀ ਤੁੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੇਲਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਖੇਤ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਵਹਾਈ ਕਰੋ। ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਮਾੜੀ ਫਸਲ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਫਸਲ ਦੇ ਚੰਗੇ ਵਧੇ ਲਈ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕਰੋ।

ਗਿੱਚੀ ਗਲਣੀ : ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਕ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਬਿਮਾਰੀ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਫੈਲਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਤਣੇ ਦੇ ਥੱਲਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਉੱਤੇ ਭੂਰੇ ਅਤੇ ਗਹਿਰੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਚਟਾਖ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਉੱਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ

ਕੀੜਾ	ਹਮਲੇ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ
ਕੱਦੂ ਦੀ ਲਾਲ ਭੁੰਡੀ	
ਫਲ ਦੀ ਮੱਖੀ	
ਫਰੂਟ ਫਲਾਈ ਟਰੈਪ	

ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਲੇ ਤਣੇ ਤੇ ਗਾਲਾ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਲ ਝੜਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੀੜੇ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਈ ਫਸਲ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੇਲਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਵਹਾਈ ਕਰੋ। ਸੰਤਰੀ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਭੁੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਬੂਟਿਆਂ ਉੱਪਰੋਂ ਸਵੇਰ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮਾਰੋ। ਬੀਜ ਨੂੰ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਵਿਚ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪੂਰਬ (ਕੋਰੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ) ਦਿਸ਼ਾ ਵਾਲੇ ਬਰਾਡਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀਜੇ ਅਤੇ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਲਗਵਾਓ।

ਤੇਲਾ : ਤੇਲੇ ਦਾ ਰੰਗ ਹਰਾ, ਭੂਰਾ, ਗੁਲਾਬੀ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਹਮਲਾ ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਜੂਨ ਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਚੂਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁੰਗਰ ਰਹੀ ਫਸਲ ਤੇ ਹਮਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਪੱਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ

ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਰਹੇ ਤੋਂ ਗੁਲਾਬੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਚੂਸਦੀ ਹੈ। ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਜਾਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੱਤੇ ਸੁੱਕ ਕੇ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਫਸਲ ਦਾ ਝਾੜ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਜੂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਣੂ ਰੋਗ ਵੀ ਫੈਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੀੜੇ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਈ ਫਸਲ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵੱਟਾਂ ਅਤੇ ਰਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਦੀਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰੱਖੋ। ਫਸਲ ਨੂੰ ਐਂਡ/ਸੋਕਾ ਲਗਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖੋ।

ਫਲ ਦੀ ਮੱਖੀ : ਮੱਖੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਭੂਰਾ ਅਤੇ ਚਮਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਨ ਮੱਖੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਮਲੇ ਵਾਲੇ ਫਲ ਛੋਟੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫਲਾਂ ਦੀ ਦਿਖ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੇਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਲਾ ਪੈਣ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਬਿਮਾਰੀ	ਹਮਲੇ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ
ਝੁਲਸ ਰੋਗ	
ਵਿਸ਼ਾਣੂ ਰੋਗ	
ਪੀਲੇ ਧੱਬਿਆਂ ਦਾ ਰੋਗ	

ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਦੀ ਰੁੱ ਵਰਗੀ ਪਲਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਉੱਪਰ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਚਮਕਦਾਰ ਧੱਬੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੇਲਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝਾੜ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਲ ਦੀ ਕੁਆਲਿਟੀ (ਗੁਣਵੱਤਾ) ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
ਰੋਕਥਾਮ : ਫਸਲ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਚੰਗੇ ਨਿਕਾਸ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਚੋਣ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਸਲ ਨੂੰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਨਾ ਲਾਉ। ਖੇਤ

ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਰੁੱ ਵਰਗੀ ਉੱਲੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਖੀਰਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਤਣਾ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਪੌਦਾ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਹਿਲ ਦਿਉ। ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਾਲੇ ਬੂਟਿਆਂ ਅਤੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਖਾਤਮਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਕਣ ਨਰੋਏ ਪੌਦਿਆਂ ਤੇ ਨਾ ਪੈਣ।
ਵਿਸ਼ਾਣੂ ਰੋਗ : ਇਹ ਰੋਗ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ

ਕਣਕ ਵਿਚ ਫਾਸਫੋਟਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਕਰੀਏ

ਜਸਕਿਰਨਦੀਪ ਕੌਰ, ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਕਾਲਜ, ਬਠਿੰਡਾ
ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟੈਕਨੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਬਠਿੰਡਾ

ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਵਧਣ ਫੁੱਲਣ ਲਈ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਧੁੱਪ, ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਜੜਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਹਾਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਤਾਰਾਂ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਇਕ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਖਾਸ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਫਸਲ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਸਲਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਝਾੜ ਲੈਣ ਲਈ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ, ਫਾਸਫੋਰਸ ਅਤੇ ਪੋਟਾਸ਼ ਦੀ ਸਹੀ ਅਨੁਪਾਤ 4 : 2 : 1 ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਅੱਜਕਲ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਯੁਕਤ ਡਾਈਅਮੋਨੀਅਮ (ਡਾਇਆ) ਖਾਦ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ

ਘੁਲਣਸ਼ੀਲਤਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤੱਤ ਦੀ ਉਪਲਬਧੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਫਸਲ ਵਿਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਤਣੇ ਵੀ ਉਸੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੌਦੇ ਮੱਧਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾੜ/ਬੂੜਾ ਵੀ ਘੱਟ

ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ ਪਰਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਮ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਾਤਰਾ ਖੇਤ ਡਰਿੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਜੇਕਰ 125 ਕਿਲੋ ਅਮੋਨੀਅਮ ਫਾਸਫੇਟ ਜਾਂ ਨਾਈਟ੍ਰੋ ਫਾਸਫੇਟ ਪਾਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 50 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਘਟਾ ਦਿਓ। ਜੇਕਰ 125 ਕਿਲੋ ਅਮੋਨੀਅਮ ਫਾਸਫੇਟ ਸਲਫੇਟ ਪਾਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 43 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਘਟਾ ਦਿਓ। ਜੇਕਰ 90 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਮੋਨੀਅਮ ਫਾਸਫੇਟ ਪਾਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 55 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ

ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਖੇਤ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਘਾਟ ਦਿਓ। ਜੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਲਈ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਦਾ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਸਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਡੀ ਏ ਪੀ ਜਾਂ ਸਲਫੇਟ ਫਾਸਫੇਟ ਜਾਂ ਪਤਾ ਲਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਲ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਐਨ. ਪੀ. ਕੇ. (ਇਫਕੋ) ਖਾਦ ਵਰਤਣੀ ਬਾਗਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਘਾਟ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਣਕ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਘਾਟ ਤੋਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਯੂਰੀਆ ਪਾਉਣ

ਸਾਰਣੀ 1 : ਕਣਕ ਵਿਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਯੁਕਤ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਮੁੱਖ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤੋਂ।

ਖਾਦ	ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ (%)	ਫਾਸਫੋਰਸ (%)	ਪੋਟਾਸ਼ (%)	ਕਣਕ ਵਿਚ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਵਰਤੋਂ
ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ (ਸਿੰਗਲ)	--	16	--	155
ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ (ਟਰਿਪਲ)	--	46	--	55
ਡਾਈਅਮੋਨੀਅਮ ਫਾਸਫੇਟ (ਡਾਇਆ)	18	46	--	55
ਅਮੋਨੀਅਮ ਫਾਸਫੇਟ	20	20	--	125
ਨਾਈਟ੍ਰੋ ਫਾਸਫੇਟ	20	20	--	125
ਅਮੋਨੀਅਮ ਫਾਸਫੇਟ ਸਲਫੇਟ	16	20	--	125
ਯੂਰੀਆ ਅਮੋਨੀਅਮ ਫਾਸਫੇਟ	28	28	--	90
ਸਲਫੇਟ ਫਾਸਫੇਟ	13	33	--	76
ਐਨ. ਪੀ. ਕੇ. (ਇਫਕੋ)	12	32	16	78

ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਣਕ ਵਿਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਣਕ ਦਾ ਵਧੀਆ ਝਾੜ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਕਣਕ ਦੇ ਠੀਕ ਵਧੇ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੂਟੇ ਅੰਦਰ ਨਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਕਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਣੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਸਲ ਨੂੰ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਾਰੀ ਅੰਗ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਕਲ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ

ਪੁਰਾਣੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਘਾਟ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਆਏ ਹੋਏ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੂੜ੍ਹੇ ਹਰੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਵੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਪੁਰਾਣੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਵੈਂਗਲੀ ਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰੰਗ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪੱਤੇ ਦਾ ਰੰਗ ਵੈਂਗਲੀ ਜਾਂ ਵੈਂਗਲੀ ਨੀਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੱਤੇ ਅਤੇ ਤਣੇ ਸੁੱਕਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਸਲ ਪਿਛੇਤੀ ਪੱਕਦੀ ਹੈ। ਬੀਜ ਤੇ ਫਲ ਘੱਟ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਗੰਭੀਰ ਘਾਟ ਵਾਲੀ

ਸਾਰਣੀ 2 : ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਉਪਲੱਬਧ ਫਾਸਫੋਰਸ ਅਤੇ ਜੈਵਿਕ ਮਾਦੇ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਖਾਦ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼

ਜੈਵਿਕ ਕਾਰਬਨ (%)	ਫਾਸਫੋਰਸ ਲਈ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ			
	ਘੱਟ (5 ਕਿਲੋ/ਏਕੜ ਤੋਂ ਘੱਟ)	ਦਰਮਿਆਨੀ (5-9 ਕਿਲੋ/ਏਕੜ)	ਵੱਧ (9-20 ਕਿਲੋ/ਏਕੜ)	ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ (20 ਕਿਲੋ/ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੱਧ)
0.4 ਤੋਂ ਘੱਟ	ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲੋਂ 25% ਵੱਧ	ਸਿਫਾਰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ*	ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲੋਂ 25% ਘੱਟ	ਖਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ
0.4-0.6	ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲੋਂ 25% ਵੱਧ	ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲੋਂ 25% ਘੱਟ	ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਅੱਧਾ	ਖਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ
0.6 ਤੋਂ ਵੱਧ	ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲੋਂ 25% ਵੱਧ	ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਅੱਧਾ	ਖਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ	ਖਾਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ

* ਫਾਸਫੋਰਸ ਲਈ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਲੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ (ਸਾਰਣੀ 1 ਅਨੁਸਾਰ) ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਖੇਤ ਦੀ ਬੀਜਣ ਵੇਲੇ ਹੀ ਫਾਸਫੋਰਸ ਵਾਲੀ ਖਾਦ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਾਰਣੀ 1 ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਲਈ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ

ਤੁਹਾਡੀ ਫਸਲ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੋਪਲ ਦੇ ਨਾਲ

ਕਲੋਡੀਕੋਪ, ਸਪਿੱਕ ਅਤੇ ਮੈਟਕੋਪ, ਨਦੀਨਾਂ ਤੇ ਫੁਲਸਟੋਪ

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸਪਤਾਹਿਕ

KHETI DUNIYAN

An Exclusive Agricultural Weekly

ਰਜਿਸਟਰਡ ਆਫਿਸ :
9-ਏ, ਅਜੀਤ ਨਗਰ,
ਪਟਿਆਲਾ

ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਆਫਿਸ :
ਕੇ.ਡੀ. ਕੰਪਲੈਕਸ, ਗੁਰੂਸ਼ਾਲਾ ਰੋਡ,
ਨੇੜੇ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਾਰਕੀਟ,
ਪਟਿਆਲਾ-147001

ਫੋਨ : 0175-2214575, ਮੋ.90410-14575
ਈ-ਮੇਲ : khetiduniyan1983@gmail.com

 www.khetiduniyan.in

ਸਾਲ 42 ਅੰਕ 50
ਮਿਤੀ 14-12-2024

ਐਡੀਟਰ

ਜਗਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦਫਤਰ

ਪਟਿਆਲਾ
ਫੋਨ : 0175-2214575

ਮੁੰਬਈ
ਦਿੱਲੀ
ਲੁਧਿਆਣਾ
ਬਠਿੰਡਾ

ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ

ਡਾ. ਡੀ.ਡੀ. ਨਾਰੰਗ
ਡਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਡਾ. ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ
ਡਾ. ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਝੱਤਰਾ
ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਲਾਠਰ

ਕੰਪੋਜ਼ਿੰਗ

ਏਕਤਾ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼, ਪਟਿਆਲਾ

ਨੋਟ

- ★ ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਾਂ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਰਾ ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।
- ★ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਭਾਵੇਂ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਰਾਏ ਜ਼ਰੂਰ ਲਵੋ।
- ★ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

Editor, Printer & Publisher **JAGPREET SINGH**
Printed at **Drishhti Printers**, Dasmesh Market,
Near Sher-e-Punjab Market, Gaushala Road, PATIALA &
Published at Patiala for **Prop. JAGPREET SINGH**

ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ, ਖੀਰਾ ਅਤੇ ਬੈਂਗਣ ਦੀ ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਸ਼ਤ

ਅਜੈ ਕੁਮਾਰ, ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਮੋ. 89682-78900)

ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਅਗੇਤੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੀਰਾ, ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ, ਠਮਾਟਰ ਅਤੇ ਬੈਂਗਣ ਆਦਿ ਲਗਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਵੀਰ ਵਧੇਰੇ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਉੱਤਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੂਜੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘਟ ਲਾਗਤ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਰਖ-ਰਖਾਵ ਵੀ ਸੌਖਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਰਨਤਾਰਨ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਅਗੇਤੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਿਰਚ, ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ, ਬੈਂਗਣ ਅਤੇ ਖੀਰੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰ ਕੇ ਕਾਫੀ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ 20-30 ਦਿਨ ਅਗੇਤੀ ਸਬਜ਼ੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਮੁੱਲ ਵੱਧ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਤਕਨੀਕ

ਚੌੜੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ 30 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਲਗਾ ਦਿਓ। ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ

ਦੇ ਸਰੀਏ ਦੇ ਅਰਧ ਗੋਲੇ ਬਣਾ ਕੇ 2 ਮੀਟਰ ਦੀ ਵਿੱਥ ਉੱਪਰ ਲਗਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜੋ ਖਾਲੀਆਂ ਦੇ ਦੋਨੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਬੂਟੇ ਇਹਨਾਂ ਅਰਧ ਗੋਲੇ ਦੇ ਸਰੀਏ ਦੇ ਅਰਧ ਗੋਲੇ ਬਣਾ ਕੇ 2 ਮੀਟਰ ਵੀ ਵਿੱਥ ਉੱਪਰ ਲਗਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜੋ ਖਾਲੀਆਂ ਦੇ ਦੋਨੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਬੂਟੇ ਇਹਨਾਂ ਅਰਧ ਗੋਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਜਾਣ। ਅਰਧ

ਬਿਜਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੀਟਰ ਲੰਬੇ ਸਰੀਏ ਦੇ ਅਰਧ ਗੋਲੇ ਬਣਾ ਲਉ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਦੋ-ਦੋ ਮੀਟਰ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਉੱਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਡ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜੋ ਖਾਲੀ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਢੱਕੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਬੂਟੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਧ ਗੋਲਿਆਂ ਉੱਪਰ 100 ਗੇਜ ਦੀਆਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਸ਼ੀਟਾਂ ਵਿਛਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦਬਾ ਦਿਓ। ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਹਵਾ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੀਟਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸੰਭਾਲ ਲਉ।

3. ਬੈਂਗਣ : ਬੈਂਗਣ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿੱਚ ਬੈਂਡ ਉੱਤੇ ਲਗਾ ਦਿਓ। ਕਤਾਰ ਤੋਂ ਕਤਾਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 90 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਅਤੇ ਬੂਟੇ ਤੋਂ ਬੂਟੇ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 30 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਰੱਖੋ। ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ

ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਸੁਰੰਗੀ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਕਾਲੀ ਸ਼ੀਟ (ਬਲੈਕ ਮਲਚ) ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਬੂਟੇ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਲਚਿੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਘੁੱਪ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਲਾਸਟਿਕ ਸ਼ੀਟ ਔਧਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗੋਡੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੁਰੰਗੀ ਵਿੱਚ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬੂਟੇ ਨਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਦਮ ਹਟਾ ਦਈਏ ਤਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸੁਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਲਾਹੁਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਔਧਾ ਹਟਾ ਦਿਓ।

ਚੂਹਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਸੁਰੰਗੀ ਵਿੱਚ ਚੂਹੇ ਉੱਗਣ ਵੇਲੇ ਪੁੰਗਰਦੇ ਬੀਜਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਤਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਸਲ ਪੱਕਣ ਵੇਲੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚੂਹਾ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੇੜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਖੁੱਡਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਖੋਖਲੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੂਟੇ ਸੁੱਕ ਜਾਦੇ ਹਨ।

ਜਹਿਰੀਲਾ ਚੋਗਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ

(1) 2% ਜ਼ਿੰਕ ਫਾਸਫਾਈਡ (ਕਾਲੀ ਦਵਾਈ) ਵਾਲਾ ਚੋਗਾ : ਬਾਜਰਾ, ਜਵਾਰ ਜਾਂ ਕਣਕ ਦਾ ਦਲੀਆ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਨਾਜਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਇੱਕ ਕਿਲੋ ਲਉ ਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਰੀਫਾਇੰਡ ਤੇਲ, 20 ਗ੍ਰਾਮ ਪੀਸੀ ਹੋਈ

ਵਿਚ ਪੌਲੀਥੀਨ ਦੀ ਚਾਦਰ ਨਾਲ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਤਾਰਾਂ ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਢੱਕ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੂਟੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੇ ਬੂਟੇ ਦੇ ਵਧਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ, ਖੀਰਾ ਅਤੇ ਬੈਂਗਣ ਦੀ ਅਗੇਤੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਚੰਗਾ ਮੁਨਾਫਾ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1. ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ :

ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ ਦੀ ਅਗੇਤੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਪੀ ਐੱਸ ਐੱਮ-1 ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿੱਚ ਬੀਜੋ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਾਣੂ ਰੋਗ ਫੈਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉੱਗ ਰਹੀ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ 40 ਮੈਸ਼ ਦੀ ਨਾਈਲੋਨ ਨੈੱਟ 4 ਤੋਂ 5 ਹਫਤੇ ਦੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ 130 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ

2. ਖੀਰਾ : ਖੀਰੇ ਦੀ

ਅਗੇਤੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁਰੰਗੀ ਢੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਠੰਢ ਅਤੇ ਕੋਰੇ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਢਾਈ-ਢਾਈ ਮੀਟਰ ਦੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਪਟੜੀਆਂ ਬਣਾ ਲਉ ਅਤੇ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿੱਚ ਪਟੜੀਆਂ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ 45 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਉੱਪਰ ਬਿਜਾਈ ਕਰੋ।

ਲੋਹੇ ਦੇ ਸਰੀਏ ਦੇ ਅਰਧ ਗੋਲੇ ਬਣਾ ਕੇ 2-2 ਮੀਟਰ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਲਗਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੋਲਿਆਂ ਉੱਪਰ 50 ਮਾਈਕ੍ਰੋਨ ਮੋਟੀ ਪਲਾਸਟਿਕ ਸ਼ੀਟ ਪਾ ਕੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੰਗਾਂ ਹੇਠਾਂ ਢੱਕ ਦਿਓ ਅਤੇ ਔਧ ਫਰਵਰੀ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧ ਜਾਵੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਸ਼ੀਟ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਦਿਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਂਗਣ ਦੀ ਫਸਲ ਅਗੇਤੀ (ਮਾਰਚ-ਅਪ੍ਰੈਲ) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਲੇਗੀ।

ਖੰਡ ਤੇ 25 ਗ੍ਰਾਮ 80% ਤਾਕਤ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਕ ਫਾਸਫਾਈਡ ਦਵਾਈ ਦਾ ਪਾਊਡਰ ਪਾ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾਉ।

(2) 0.005% ਬਰੋਮਾਡਾਇਲੋਨ ਵਾਲਾ ਚੋਗਾ : 0.25% ਤਾਕਤ ਦਾ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਬਰੋਮਾਡਾਇਲੋਨ ਪਾਊਡਰ, 20 ਗ੍ਰਾਮ ਪੀਸੀ ਖੰਡ ਅਤੇ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਤੇਲ ਕੋਈ ਵੀ ਅਨਾਜ ਦੇ ਆਟੇ ਦਾ ਬਾਜਰਾ, ਜਵਾਰ ਜਾਂ ਕਣਕ ਦੇ ਦਲੀਏ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਓ।

ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡੇ ਵਿਚ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧਕ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਸਰਵਪੱਖੀ ਨਦੀਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਣਕ ਵਿਚ ਨਦੀਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਸਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰੀ ਢੰਗ ਵੀ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਣਕ ਵਿਚ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਨਦੀਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਗਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉੱਗੇ ਹੋਏ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਕਣਕ ਵਿਚ ਉੱਗੇ ਹੋਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਰਤੋਂ ਸੰਬੰਧੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਣਕ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਘਾਹ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ : ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਾਹ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡੇ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜਵੀ (4-5 ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ) ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 160 ਗ੍ਰਾਮ ਟੋਪਿਕ/ਪੁਆਇੰਟ/ਮੋਲਾਹ/ਰਕਸ਼ਕ ਪਲੱਸ/ਜੈ ਵਿਜੈ/ਟੋਪਲ/ਮਾਰਕਲੋਡੀਨਾ/ਕੋਲਬਸ 15 ਡਬਲਯੂ ਪੀ (ਕਲੋਡੀਨਾਫੋਪ)

ਰਾਇਆ/ਸਰ੍ਹੋਂ/ਗੋਭੀ ਸਰ੍ਹੋਂ ਬੀਜੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਟੋਪਿਕ ਹੀ ਵਰਤੋਂ।

ਚੌੜੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ : ਚੌੜੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਥੂ, ਬਿੱਲੀ ਬੂਟੀ, ਜੰਗਲੀ ਸੇਜੀ, ਪਿਤਪਪੜਾ, ਜੰਗਲੀ ਹਾਲੋਂ, ਮੈਣਾ, ਮੈਣੀ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਪਾਲਕ ਆਦਿ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 250 ਗ੍ਰਾਮ 2.4 ਡੀ ਸੋਡੀਅਮ ਸਾਲਟ 80 ਡਬਲਯੂ ਪੀ ਜਾਂ

ਲਾਫਿਡਾ 50 ਡੀ ਐਫ (ਮੈਟਸਲਫੂਰਾਨ + ਕਾਰਫੈਨਟਰਾਜੋਨ) ਨੂੰ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਕਣਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੌੜੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫਸਲ ਰਲਾ ਕੇ ਬੀਜੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨਦੀਨ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਘਾਹ ਅਤੇ ਚੌੜੇ ਪੱਤੇ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਇਕੱਠੀ ਰੋਕਥਾਮ : ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 30-35 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਘਾਹ ਅਤੇ ਚੌੜੇ ਪੱਤੇ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਇਕੱਠੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 16 ਗ੍ਰਾਮ ਟੋਟਲ/ਮਾਰਕਪਾਵਰ 75 ਡਬਲਯੂ ਜੀ (ਸਲਫੋਸਲਫੂਰਾਨ + ਮੈਟਸਲਫੂਰਾਨ) ਜਾਂ 160 ਗ੍ਰਾਮ ਐਟਲਾਂਟਿਸ 3.6 ਡਬਲਯੂ ਜੀ (ਮਿਜ਼ੋਸਲਫੂਰਾਨ + ਆਈਡੋਸਲਫੂਰਾਨ) ਜਾਂ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਸਗਨ 21-11 (ਮੈਟਰੀਬਿਊਜ਼ਿਨ + ਕਲੋਡੀਨਾਫਾਪ) ਜਾਂ 240 ਗ੍ਰਾਮ ਏ ਸੀ ਐਮ-9/ਐਮੇਕ (ਕਲੋਡੀਨਾਫਾਪ+ ਮੈਟਰੀਬਿਊਜ਼ਿਨ) ਨੂੰ 150 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕਣਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਵਾਰ ਜਾਂ ਮੱਕੀ ਬੀਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਲੀਡਰ / ਮਾਰਕਸਲਫੋ / ਟੋਟਲ / ਮਾਰਕਪਾਵਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜੇਕਰ ਕਣਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚੌੜੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫਸਲ (ਗੋਭੀ ਸਰ੍ਹੋਂ / ਰਾਇਆ / ਛੋਲੇ) ਰਲਾ ਕੇ ਬੀਜੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲੀਡਰ / ਮਾਰਕਸਲਫੋ, ਟੋਟਲ/ਮਾਰਕਪਾਵਰ, ਏ ਸੀ ਐਮ-9/ਐਮੇਕ ਅਤੇ ਸਗਨ 21-11 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਹਲਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਉੱਨਤ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ ਆਰ ਐਸ 1 ਬੀਜੀ ਹੋਵੇ, ਉੱਥੇ ਸਗਨ 21-11 / ਏ ਸੀ ਐਮ-9 / ਐਮੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਆਈਜੋਪ੍ਰੋਟਰਾਨ 75 ਡਬਲਯੂ ਪੀ 500 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਜੰਗਲੀ ਜਵੀ, ਬੂਟੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਚੌੜੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਨਦੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਨਤੀਜੇ ਲੈਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੁਕਤੇ ਅਪਣਾਉ :

★ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਨਤੀਜੇ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ ਉਹਨਾਂ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਖੇਤ ਵਿਚ ਉੱਗੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਸਹੀ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ

ਚੋਣ ਕਰੋ।

★ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕ ਹੀ ਨਦੀਨ ਨਾਸ਼ਕ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਨਦੀਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਪ੍ਰਤੀ ਰੋਧਣ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਰ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਹਰ ਸਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦੇ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਅਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂਕਿ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ।

★ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਾਤਰਾ ਹੀ ਵਰਤੋਂ। ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮਾਤਰਾ ਵਰਤਣ ਤੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਰੋਕਥਾਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

★ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਮੇਂ ਇਹ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨਦੀਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਡੇ ਨਾ ਹੋਣ। ਨਦੀਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੂਟਿਆਂ ਵਿਚ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਲਸਰੂਪ

ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਨਦੀਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਫਸਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

★ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੱਤਰ ਖੇਤ (ਚੰਗੀ ਸਲੂਬ) ਵਿਚ ਹੀ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਖੁਸ਼ਕ ਖੇਤ ਵਿਚ ਛਿੜਕਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਤੀਜੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਖੇਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਟਲਾਂਟਿਸ, ਟੋਟਲ, ਮਾਰਕਪਾਵਰ, ਸਗਨ 21-11, ਏ ਸੀ ਐਮ-9, ਐਮੇਕ ਆਦਿ) ਨਾਲ ਫਸਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

★ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ

ਤਰੇਲ ਉਤਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਗੀ ਧੁੱਪ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਰੋ।

★ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪਾਣੀ ਹਲਕਾ ਲਾਓ।

★ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਥ ਨਾਲ, ਬੈਟਰੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਇੰਜਣ ਨਾਲ ਜਾਂ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸਪਰੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਸਪਰੇਅ ਲਈ 'ਰੰਨ ਸਪਰੇਅਰ' ਨਾ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਪਰੇਅ ਇਕ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਘੱਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਨਦੀਨ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈ ਜਾਵੇ ਉੱਥੇ ਫਸਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਛਿੜਕਾਅ ਸਿੱਧੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨੌਜਲ ਨੂੰ ਖੱਬੇ-ਸੱਜੇ ਨਾ ਘੁੰਮਾਓ। ਇਕਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਲਟੀ-ਨੌਜਲ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰੂਮ ਸਪਰੇਅਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

★ ਖੜ੍ਹੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਦੀ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੱਟ ਵਾਲੀ ਨੌਜਲ ਹੀ ਵਰਤੋਂ। ਕਤੇ ਵੀ ਗੋਲ ਨੌਜਲ ਨਾ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਪਰੇਅ ਇਕ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ।

★ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਰਲਾ ਕੇ ਨਾ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਕ ਤਾਂ ਨਦੀਨ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਨਦੀਨ ਨਾਸ਼ਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰੋਧਣ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਫਸਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਦੀਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਕੁਝ ਨਦੀਨਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਸਲ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿਚ ਉੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਨਦੀਨਾਂ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਫਸਲ ਦੇ ਝਾੜ ਤੇ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਨਾ ਪਵੇ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਬਚੇ ਹੋਏ ਨਦੀਨਾਂ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀਜ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਟ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਘਟ ਸਕੇ। ਹਰ ਸਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਟਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਾਂ 400 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਐਕਸੀਅਲ 5 ਏ ਸੀ (ਪਿਨੋਕਸਾਡਿਨ) ਜਾਂ 13 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਲੀਡਰ/ਮਾਰਸਲਫੋ 75 ਡਬਲਯੂ ਜੀ (ਸਲਫੋਸਲਫੂਰਾਨ) ਨੂੰ 150 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 30-35 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਖਿਆ ਆਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡਾ ਨਾ ਮਰਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡੇ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 160 ਗ੍ਰਾਮ ਐਟਲਾਂਟਿਸ 3.6 ਡਬਲਯੂ ਜੀ (ਮਿਜ਼ੋਸਲਫੂਰਾਨ + ਆਈਡੋਸਲਫੂਰਾਨ), 200 ਗ੍ਰਾਮ ਸਗਨ 21-11 (ਕਲੋਡੀਨਾਫਾਪ + ਮੈਟਰੀਬਿਊਜ਼ਿਨ) ਜਾਂ 240 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਏ ਸੀ ਐਮ-9/ਐਮੇਕ (ਕਲੋਡੀਨਾਫਾਪ+ਮੈਟਰੀਬਿਊਜ਼ਿਨ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਹਨਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਲੀ ਡੰਡੇ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜਵੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੂਟੀ ਅਤੇ ਲੁੱਬੜ ਘਾਹ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਉੱਥੇ 3-5 ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਐਟਲਾਂਟਿਸ, ਏ ਸੀ ਐਮ-9/ਐਮੇਕ ਜਾਂ ਸਗਨ 21-11 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਕਣਕ ਵਿਚ ਚੌੜੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੀ ਫਸਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿ

250 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 2.4-ਡੀ ਈਥਾਈਲ ਐਸਟਰ 38 ਏ ਸੀ ਨੂੰ 150 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਵਿਚ 35 ਤੋਂ 45 ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਅਤੇ ਪਿਛੋਤੀ (ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ) ਬੀਜੀ ਫਸਲ ਲਈ 45 ਤੋਂ 55 ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੰਗਲੀ ਪਾਲਕ ਅਤੇ ਕੰਡਿਆਲੀ ਪਾਲਕ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 30 ਤੋਂ 35 ਦਿਨਾਂ ਤੇ 10 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਐਲਗਰਿਪ / ਐਲਗਰਿਪ ਰਾਇਲ / ਮਾਰਕਗਰਿਪ / ਮਕੋਤੋ 20 ਡਬਲਯੂ ਪੀ (ਮੈਟਸਲਫੂਰਾਨ) ਵਰਤੋਂ। ਇਹ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ 2.4-ਡੀ ਨਦੀਨਾਸ਼ਕ ਕੰਡਿਆਲੀ ਪਾਲਕ ਅਤੇ ਬਟਨ ਬੂਟੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਦਕਿ ਐਲਗਰਿਪ ਬਟਨ ਬੂਟੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਬਟਨ ਬੂਟੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 25-30 ਦਿਨਾਂ ਤੇ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਏਮ/ਅਫਿਨਟੀ 40 ਡੀ ਐਫ (ਕਾਰਫੈਨਟਰਾਜੋਨ ਈਥਾਈਲ) ਨੂੰ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕੇ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੌੜੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ 20 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 3 ਦੀ

ਕਣਕ ਵਿਚ ਫਾਸਫੈਟਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਕਰੀਏ

ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ 20 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ/ਏਕੜ ਪਾਓ। ਉਪਰੰਤ, ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਨੂੰ 4.5 ਕਿਲੋ ਅਤੇ ਅੱਧ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਨੂੰ 3.5 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਓ। ਜੇ ਬਾਰਿਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਦੂਜੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਯੂਰੀਆ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕਿਸ਼ਤ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 55 ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਦੂਸਰੀ ਸਿੰਚਾਈ ਸਮੇਂ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਖੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਣੀ ਸਮੇਂ ਛੋਟੇ ਨਾਲ ਯੂਰੀਆ ਪਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ 7.5% ਯੂਰੀਆ ਘੋਲ (15 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਘੋਲ (15 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ) ਦੇ ਦੋ ਛਿੜਕਾਅ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 42 ਅਤੇ 54 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਕਰੋ। ਛਿੜਕਾਅ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਲੈਣ ਲਈ ਘੁੱਪ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸਲ ਤੇ ਦੋ ਪਾਸਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਰੋਪੜ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਐਨ. ਪੀ. ਕੇ. (ਇਫਕੋ) ਖਾਦ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿਓ।

ਮਿੱਟੀ ਪਰਖ ਅਨੁਸਾਰ ਫਾਸਫੋਰਸ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚਲੀ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ 4 ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ : ਘੱਟ (5 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਤੋਂ ਘੱਟ), ਦਰਮਿਆਨੀ (5-9 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ), ਵੱਧ (9-20 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ) ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ (20 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੱਧ)। ਘੱਟ ਫਾਸਫੋਰਸ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਾਤਰਾ ਤੋਂ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵੱਧ ਖਾਦ ਪਾਓ (ਸਾਰਣੀ 2)। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵੱਧ ਫਾਸਫੋਰਸ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਖਾਦ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘਟਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਸਫੋਰਸ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ

ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੈਵਿਕ ਕਾਰਬਨ ਵੀ ਫਾਸਫੋਰਸ ਵਾਲੀ ਖਾਦ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਜੈਵਿਕ ਕਾਰਬਨ 0.4-0.6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ

ਫਾਸਫੋਰਸ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਿਕਦਾਰ ਨਾਲੋਂ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਵੱਧ ਫਾਸਫੋਰਸ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਤੇ ਵੱਧ ਫਾਸਫੋਰਸ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘਟਾ ਦਿਓ।

ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਾਸਫੋਰਸ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਵਾਲੀ ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਜੈਵਿਕ ਕਾਰਬਨ 0.6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ 5-9 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਰਮਿਆਨੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਮਾਤਰਾ ਨਾਲੋਂ ਅੱਧੀ ਖਾਦ ਹੀ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ 9 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਾਸਫੋਰਸ ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਫਾਸਫੋਰਸ 5 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਜੈਵਿਕ ਮਾਦਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ

ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਜਿੰਨਾ ਜੈਵਿਕ ਮਾਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਉਨੀ ਹੀ ਵਧਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੰਗੀ ਪੈਦਾਵਾਰ

ਲੈਣ ਲਈ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਰੀ ਖਾਦ, ਰੂੜੀ ਦਾ ਖਾਦ, ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀ ਖਾਦ, ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ, ਕੰਮਪੋਸਟ ਆਦਿ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਜੈਵਿਕ ਮਾਦਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਜੈਵਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਘਟਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ :

ੳ) ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ : ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸਮੇਂ ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ ਪਾਉ। ਜੇਕਰ ਖੇਤ ਵਿਚ 6 ਟਨ ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਈ ਹੈ ਤਾਂ 25 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 60 ਕਿਲੋ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਜਾਂ 20 ਕਿਲੋ ਡੀ ਏ ਪੀ ਘੱਟ ਪਾਓ। ਜਦੋਂ ਕਣਕ ਆਲੂਆਂ ਪਿੱਛੇ ਬੀਜੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਆਲੂਆਂ ਨੂੰ 10 ਟਨ ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਣਕ ਨੂੰ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ

ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਸਲੱਰੀ ਨੂੰ ਸੁੱਕਣ ਉਪਰੰਤ ਪਾਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਣਕ ਵਿੱਚ 27 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਡੀ ਏ ਪੀ ਖਾਦ ਦੀ ਬੱਚਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਝੋਨੇ ਵਿਚ 6 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ

ਏਕੜ ਪ੍ਰੈਸਮੱਡ ਪਾਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਣਕ ਵਿਚ 75 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਵਿਚ ਪਾਓ ਅਤੇ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ 28 ਕਿਲੋ ਡੀ ਏ ਪੀ ਜਾਂ 75 ਕਿਲੋ ਸੁਪਰ-ਫਾਸਫੇਟ ਪਾਓ।

ੲ) ਝੋਨੇ ਦੀ ਫੱਕ ਦੀ ਸਵਾਹ ਜਾਂ ਗੰਨੇ ਦੀ ਗੁੱਦੀ ਦੀ ਸਵਾਹ : ਕਣਕ ਨੂੰ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫੱਕ ਦੀ ਸਵਾਹ ਜਾਂ ਗੰਨੇ ਦੀ ਗੁੱਦੀ ਦੀ ਸਵਾਹ 4 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅਖੀਰਲੀ ਵਹਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਓ ਅਤੇ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਅੱਧੀ ਮਾਤਰਾ (28 ਕਿਲੋ ਡੀ ਏ ਪੀ ਜਾਂ 75 ਕਿਲੋ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ) ਹੀ ਵਰਤੋਂ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦਾ ਵੱਧ ਝਾੜ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿਹਤ ਚੰਗੇਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਹੈਪੀਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਚੌਥੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਕਣਕ

ਵਿਚ 20 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਘੱਟ ਪਾਓ। ਜਿੱਥੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਹਾਲੀ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਰੱਖੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਵਾਰੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੈਵਿਕ ਮਾਦਾ 'ਵੱਧ' ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ 27 ਕਿਲੋ ਡੀ ਏ ਪੀ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਹੀ ਵਰਤੋਂ।

ਮਿਲੀਆਂ ਜੁਲੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ : ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖਾਦ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 1:1:1, 2:1:1, 1:2:1, 2:2:1 ਅਤੇ 1:3:1 ਅਨੁਪਾਤਾਂ ਵਿਚ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ : ਫਾਸਫੋਰਸ : ਪੋਟਾਸ਼ ਆਦਿ ਦੀ ਮਿਲੀ-ਜੁਲੀ ਦਾਣੇਦਾਰ ਖਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਫਾਸਫੋਰਸ ਖਾਦਾਂ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰ ਫਾਸਫੇਟ ਆਦਿ ਚੂਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਹ ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਫਾਸਫੋਰਸ ਨੂੰ ਨਾ-ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਰਹਿਤ ਅਮੋਨੀਅਮ ਖਾਦਾਂ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਨਾਲ ਰਲਾਉਣ ਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਘੁਲਣਸ਼ੀਲਤਾ ਘਟਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਾਦਾਂ ਵਿਚ ਅਮੋਨੀਅਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੂਨੇ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਜਿਵੇਂ ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਸਾਈਨਾਮਾਈਡ, ਬੁਝਿਆ ਚੂਨਾ, ਅਣਬੁਝਿਆ ਚੂਨਾ, ਧਾਤਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਆਦਿ ਰਲਾਉਣ ਨਾਲ ਖਾਦ ਵਿਚ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯੂਰੀਆ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਅਮੋਨੀਅਮ ਨਾਈਟ੍ਰੇਟ ਹਵਾ ਵਿੱਚੋਂ ਨਮੀਂ ਚੂਸ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਰਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਖਾਦਾਂ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਬੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਲਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਮੋਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ ਜੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਰਲਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਲੀ ਮਿਲੀ ਖਾਦ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਢੇਲੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਵਾਲੀ ਖਾਦ ਕਣਕ ਨੂੰ ਪਾਓ ਅਤੇ ਕਣਕ ਪਿੱਛੋਂ ਬੀਜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਫਸਲ ਨੂੰ ਫਾਸਫੋਰਸ ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਣਕ ਵਿਚ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਦੀ ਸੁਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਸਫਾ 2 ਦੀ

ਕੱਦੂ ਜਾਤੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕੀੜੇ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਰਵਪੱਖੀ ਰੋਕਥਾਮ

ਨਦੀਨਾਂ ਤੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੋਗ ਦੇ ਕਣ ਮਿੱਟੀ, ਫਸਲ ਦੇ ਬੀਜ ਜਾਂ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਗਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀਜੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਤੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੀੜੇ (ਤੇਲਾ/ਚਿੱਟੀ ਮੱਖੀ) ਰੋਗ ਨੂੰ ਅਗਾਹ ਫਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਮਲੇ ਨਾਲ ਪੱਤਿਆਂ ਉੱਪਰ ਗੂੜੇ ਅਤੇ ਫਿੱਕੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਦਾਗ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਅਕਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਗਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਫਲ ਵੀ ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਭਰੇ ਹੋ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਬਿਜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਹਿਲ ਦਿਓ ਅਤੇ ਫਸਲ ਦਾ ਬੀਜ ਜਾਂ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੋਮਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਰੋ। ਫਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵਾਲੇ ਬੂਟਿਆਂ ਅਤੇ ਨਦੀਨਾਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਖਾਤਮਾ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਕੀੜਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਫਸਲ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਸੰਦਾਂ (ਖੁਰਾ, ਦਾਤਰੀ) ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਜਰੂਰ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜੜ੍ਹ-ਗੰਢ ਨੀਮਾਟੋਡ : ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਲੀ ਫਸਲ ਵਿਚਲੀ ਅਤੇ ਮਾੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੱਤੇ ਪੀਲੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੜ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਗੰਢਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਮਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਛੇਤੀ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਲਾਗ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਖੇਤ ਨੂੰ ਮਈ-ਜੂਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਾਹ ਕੇ ਚੰਗੀ ਘੁੱਪ ਲੁਆਓ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚ ਝੋਨਾ, ਜਵੀ, ਕਣਕ ਅਤੇ ਤਾਰੋਮੀਰੇ ਨੂੰ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਲਿਆਓ। ਪੌਲੀ ਜਾਂ ਨੌਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹ-ਗੰਢ ਨੀਮਾਟੋਡ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਫਸਲ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਾਸਤੇ 1 ਟਨ ਸਰੋਂ ਦੀ ਖੱਲ ਅਤੇ 1 ਟਨ ਨਿੰਮ ਦੀ ਖੱਲ ਨੂੰ 2.5 ਟਨ ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਖੀਰੇ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 10 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਓ।

ਹੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ 2-3 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜ਼ਰੂਰ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਮੱਕੀ-ਕਣਕ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚਲੀ ਫਾਸਫੋਰਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 16 ਕਿਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੋਨਾਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਫਾਸਫੋਰਸ ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿਚਲੀ

ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨਾਲੋਂ 25% ਵੱਧ ਫਾਸਫੋਰਸ ਖਾਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

ਜੈਵਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਝਾੜ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜੈਵਿਕ ਖਾਦਾਂ ਵੀ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਜੈਵਿਕ ਮਾਦੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤਾਂ

ਵਾਲੀ ਖਾਦ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੀ ਘਟਾ ਕੇ ਅੱਧੀ (55 ਕਿਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ) ਕਰੋ।

ਅ) ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀ ਖਾਦ / ਗੋਬਰ ਗੈਸ ਪਲਾਂਟ ਦੀ ਸਲੱਰੀ / ਪ੍ਰੈਸਮੱਡ : ਜੇਕਰ ਝੋਨੇ ਵਿਚ 2.5 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀ ਖਾਦ/2.4 ਟਨ ਗੋਬਰ ਗੈਸ ਪਲਾਂਟ

ਸਟਰਾਬਰੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਿਹੈ ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਝੋਨੇ-ਕਣਕ ਦੇ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਪੱਖ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਹੋਣਾ, ਪਹਾਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ, ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ, ਫਸਲੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ 'ਚ ਕਮੀ ਆਦਿ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਹੇਠੋਂ ਕੁਝ ਰਕਬਾ ਘਟਾ ਕੇ ਫਸਲੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਫੇ 'ਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੱਲ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੁਝ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫਸਲੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਿਸਾਨ ਹੈ ਪਿੰਡ ਕਾਉਣੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ. ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਟਰਾਬਰੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ 'ਚ ਇਕ ਸਫਲ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ 'ਚ ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਨ 2014 ਤੱਕ ਸ. ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਝੋਨੇ-ਕਣਕ ਵਾਲਾ ਇਕ ਆਮ ਕਿਸਾਨ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੋਚ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ 'ਚ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 1 ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਤੋਂ ਸਟਰਾਬਰੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ 'ਚ ਮਿਲੀ ਸਫਲਤਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਟਰਾਬਰੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਹੇਠ ਰਕਬਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ

। ਸ. ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਕ੍ਰਿਸੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਬਾਗਬਾਨੀ ਵਿਭਾਗ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਰਾਬਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ

ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਕਰਮਜੀਤ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਕੁਮਾਰ, ਕ੍ਰਿਸੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਮੋ. 96533-45331

ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਲਾਭ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਲਗਭਗ 6 ਤੋਂ 7 ਏਕੜ ਰਕਬੇ 'ਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਅਤਿ ਆਧੁਨਿਕ ਖੇਤੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ਅਤੇ ਫਰਟੀਗੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਜਰਖੇਜ਼ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਹ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੂੜੀ ਦੀ ਖਾਦ, ਹਰੀ ਖਾਦ ਅਤੇ ਜੀਵਾਣੂ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦਾ 60 ਤੋਂ 70 ਕੁਇੰਟਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਝਾੜ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਔਸਤਨ 250-300 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵਿਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਸ ਨੂੰ ਸਟਰਾਬਰੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਕੱਢ ਕੇ 3-4 ਲੱਖ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਸ਼ੁੱਧ ਮੁਨਾਫਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਟਰਾਬਰੀ ਦੀ

ਖੇਤੀ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਖੇਤੀ 'ਚ ਸਟਰਾਬਰੀ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਘੱਟ ਉਪਲੱਬਧਤਾ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗੀ ਕੀਮਤ (8-10 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਬੂਟਾ) ਅਤੇ ਲੇਬਰ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ (1.5 ਲੱਖ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ), ਪੈਕਿੰਗ ਅਤੇ ਡੱਬਾਬੰਦੀ ਦੀ ਲਾਗਤ (20 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋ) ਅਤੇ ਔਖਾ ਮੰਡੀਕਰਨ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ। ਮੰਡੀਕਰਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਉਸ ਵਲੋਂ ਬੜੇ ਹੀ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਟਰਾਬਰੀ ਦੇ ਖੁਦ ਡੱਬਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਵਿਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ 15 ਏਕੜ ਖੇਤ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਰਾ ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਇ. ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਸ 'ਚ ਸਟਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸਵੀਟ ਕੋਰਨ ਦੇ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਟਰਾਬਰੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਮੌਸਮੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘੀਆ ਕੱਦੂ, ਚੱਪਣ ਕੱਦੂ, ਹਲਵਾ ਕੱਦੂ, ਕਰੇਲੇ, ਵੰਗਾ, ਤਰ, ਪਿਆਜ਼, ਗੋਭੀ, ਟਮਾਟਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਮਲਾ ਮਿਰਚ ਆਦਿ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ-ਰਹਿਤ ਕਾਸ਼ਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਕਰੀ ਉਸ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚ ਹੀ ਚੰਗੇ ਭਾਅ 'ਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਨਾਲ-

ਨਾਲ ਉਹ ਮੌਸਮੀ 'ਚ ਸਟਰਾਬਰੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ 'ਤੇ ਸਬਜ਼ੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਰੰਗ ਵਿਧੀ ਨਾਲ 1.5 ਏਕੜ 'ਚ ਪਨੀਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਵੇਚਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਮੁਨਾਫਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੋਲੀਹਾਊਸ ਜਾਂ ਨੈੱਟ ਹਾਊਸ 'ਤੇ ਅਉਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਨਾਲੋਂ, ਉਹ ਦੇਸੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਰੀਏ ਲਗਾ ਕੇ ਸ਼ੈਡ ਨੈੱਟ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਲਗਭਗ 15 ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਗਬਾਨੀ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕਣਕ-ਝੋਨੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਮਦਨ 'ਚ ਕਾਫੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ

ਇੱਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ

ਫਲਾਂ ਦੀ ਗੱਦਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਕਾਢੇ ਤੇ ਰਾਂਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੱਖੀ ਫਰੂਟ ਫਲਾਈ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ

ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਲਾਂ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਡੰਗ ਮਾਰ ਕੇ ਫਰੂਟ ਫਲਾਈ (ਫਲ ਦੀ ਮੱਖੀ) ਫਲਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕੇ ਪਾਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਲ ਸੁੰਡੀਆਂ ਨਾਲ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਰਾਣ ਤੇ ਫਲਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੂਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਦੇ ਇਹ ਕਰੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਮੱਖੀ ਬੱਚੇ ਪਾਲਣ ਲਈ ਕਰੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਸੰਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਮਿਰਚਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਪਾਲਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ, ਫਲਾਂ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵਿਟਾਮਿਨ

ਤੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਦੋਸਾੜ'
94632-33991

ਫਰੂਟ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਫਲਾਂ 'ਤੇ ਫਰੂਟ ਫਲਾਈ ਦਾ ਹਮਲਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਫਰੂਟ ਫਲਾਈ ਟਰੈਪ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਖਾਲੀ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਬੋਤਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਛੇਕ ਮਾਰ ਕੇ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਲਾਈਵੁਡ ਦੀ ਦੋ ਕੁ ਇੰਚ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਇੱਕ ਚਿੱਪਰ ਉੱਤੇ ਇਕ ਰਸਾਇਣ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਰਸਾਇਣ 'ਚੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਮਾਦਾ ਮੱਖੀ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਿਕ ਕਰ ਕੇ ਨਰ ਮੱਖੀ ਪੰਜ ਸੌ ਮੀਟਰ ਤੋਂ ਖਿੱਚੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੋਤਲ ਦੇ ਛੇਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਬੋਤਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਰੀਆਂ ਨਰ ਮੱਖੀਆਂ ਨਾਲ ਬੋਤਲ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਦਬਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਉਂ ਨਰ ਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਫਲਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚੇ (ਸੁੰਡੀਆਂ) ਦੇਣ ਤੋਂ

ਬਾਝ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਲਾਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਲਾਈ ਟਰੈਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ : ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫਤੇ ਅਲੂਚੇ ਤੇ ਮਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਆੜੂ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਵਿਚ, ਮਈ ਦੇ ਤੀਜੇ ਹਫਤੇ ਅੰਬ ਤੇ ਜੂਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਟਰੈਪ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੂਦ ਲਈ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਕਿੰਨੂ ਲਈ ਅਗਸਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫਤੇ ਟਰੈਪ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਰੂਟ ਫਲਾਈ ਟਰੈਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਅਮਰੂਦ ਦੇ 100 ਫੀਸਦੀ, ਕਿੰਨੂਆਂ ਦੇ ਫਲਾਂ 'ਚ 85, ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ ਦੇ 80 ਤੇ ਆੜੂ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦੇ 78, ਅੰਬ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦੇ 30 ਫੀਸਦੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਗੇਤੇ ਤੇ ਪਛੇਤੇ ਟਰੈਪ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਯੋਜ ਕਰੋ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਫਲਾਂ ਦੀ ਮੱਖੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ ਗੱਦਰੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਟਰੈਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, 10 ਮਰਲੇ ਦੇ ਬਾਗ ਲਈ ਇਕ ਫਰੂਟ ਫਲਾਈ ਟਰੈਪ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਟਰੈਪ ਨੂੰ 1.5 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉੱਚਾਈ 'ਤੇ ਛਾਂ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਬਿਰਫ ਨਾਲ ਟੰਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਲਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤੁੜਾਈ ਹੋਣ ਤੱਕ ਇਹ ਟਰੈਪ ਲੱਗੇ ਰਹਿਣੇ ਚਾਹੀਦੇ

ਹਨ। ਜੇ ਨਰ ਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਹਿਕ ਘੱਟ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ 25-30 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮਹਿਕ ਲੱਗੀ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਚਿੱਪਰ ਬੋਤਲ ਵਿਚ ਦੋਬਾਰਾ ਲਗਾਓ। ਫਰੂਟ ਫਲਾਈ ਟਰੈਪ ਪੀ. ਏ. ਯੂ ਦੇ ਫਰੂਟ ਸਾਇੰਸ ਵਿਭਾਗ 'ਚੋਂ ਸਵਾ ਸੌ ਰੁਪਏ 'ਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਿਕ ਲੱਗੀ ਨਵੀਂ ਚਿੱਪਰ ਕੇਵਲ 80 ਰੁਪਏ 'ਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਰੂਟ ਵਿਗਿਆਨੀ ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਫਰੂਟ ਫਲਾਈ ਟਰੈਪ ਵਾਸਤੇ ਨਵੀਂ ਖੋਜ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਤੇ ਫਰੂਟ ਫਲਾਈ ਟਰੈਪ ਦੇਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਜੁੱਟੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਲ
ਪ੍ਰਧਾਨ, ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ,
ਪੰਜਾਬ (ਮੋ. 94172-69294)

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ

ਭੰਡਾਰਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਬੀਜਣ ਲਈ ਸੀਮਤ ਸਮਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਵਾਢੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਫਸਲ ਵੇਚਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਦਾ ਸ਼ਕਤੀ (Bargaining Power) ਨਾ ਬਰਾਬਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨਿਸਚਿਤ ਬਜ਼ਾਰੀ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਈ ਵਾਰ ਉਤਪਾਦਨ ਲਾਗਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਸਿਸਟਮ ਇਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਕੀਮਤ ਮਿਲੇਗੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਸਥਿਰ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗੀ ਉੱਥੇ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾਵੇਗੀ।

ਫਸਲੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਲਈ ਵੀ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਗੈਰ-ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਨੁਕਸਾਨ ਵੱਲ ਧੱਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਣਕ-ਝੋਨੇ ਦੇ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦੇ ਹੇਟ ਕਾਫੀ ਉੱਚੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਕੇ

ਅਣਹੋਂਦ, ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਕੋਈ ਢੁਕਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂ ਤਾ ਝੋਨੇ ਦਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਰਾਲੀ ਵਾਲੇ ਮੱਸੇਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ। ਇਸ ਲਈ ਬਦਲਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ

ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਆਮਦਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਿਸਾਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 2006

(ਦਾਲਾਂ, ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਆਦਿ) ਲਈ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨਾ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਖੇਤੀ ਆਮਲਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਹੈ। ਕੋਲਡ ਸਟੋਰੇਜ, ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ, ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਯੂਨਿਟਾਂ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੇਂਡੂ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਨੂੰ ਠੱਲ ਪਾਵੇਗਾ।

ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦਾ ਕਿਸਾਨੀ ਸਿਰ

ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਰਿਪੋਰਟ) ਦੁਆਰਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ C2+50% ਫਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਕਰਕੇ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਅਜੇ ਵੀ AB+FL ਫਾਰਮੂਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ 2023-24 ਵਿਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. 694 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ, ਜੋ ਸੰਕਟਗ੍ਰਸਤ ਕਿਸਾਨੀ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਕਈ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਘਾਟਾ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਉੱਪਰ ਉੱਨਾ ਕੁ ਹੀ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਝੋਨੇ ਦੀ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. 3234 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਕੀ ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਇਹ ਸਰਾਸਰ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਅਨੁਸਾਰ 2018-19 ਦੌਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਗਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. 'ਤੇ 8.50 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਰਾ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਕਰੀਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਘਰੇਲੂ ਖਪਤ, ਅਗਲੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਬੀਜ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੰਡੀ ਦੀ ਆਮਦ ਦਾ ਕੁੱਲ ਮੁੱਲ 7.18 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਕਮ ਦੇਸ਼ ਦੀ GDP ਦਾ ਮਾਮੂਲੀ ਹਿੱਸਾ (2.4%) ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ

ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਪੂੰਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਦੋ ਸੀਜਨਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਦੂਸਰੀ ਫਸਲ ਖਰੀਦਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲੀ ਫਸਲ ਵਿਕ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਫਸਲ ਹੀ ਖਰੀਦਦੀ ਹੈ, ਮਿੱਟੀ ਨਹੀਂ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਲ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸੀਜਨ ਵਿਚ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਲਈ ਖੇਤੀ ਲਾਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਦੇ ਪਿਛਾਊ ਸੰਬੰਧਾਂ (ਬੀਜਾਂ,

ਰਸਾਇਣਾਂ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ) ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਅਗਾਊ ਸੰਬੰਧਾਂ (ਮੰਡੀਕਰਨ, ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ) ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮੁਨਾਫਾ ਵੀ ਵਧੇਗਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤਾ ਅਨਾਜ ਵੀ ਮਿਲੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਐਮ. ਐਸ ਪੀ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਫਰ ਸਟਾਕ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ, ਭੋਜਨ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਧੁਰੇ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਮਿਹਨਤੀ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਚੰਦ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ। ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਤਮਾਮ ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਐਮ. ਐਸ ਪੀ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਵੀਂ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਐਮ. ਐਸ ਪੀ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵੀ ਐਮ. ਐਸ ਪੀ ਦੇਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਜੇ ਅਗਰਵਾਲ, ਸਕੱਤਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ, ਵਲੋਂ ਸੰਯੁਕਤ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ 1 ਦਸੰਬਰ 2021 ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਐਮ. ਐਸ ਪੀ ਨੂੰ ਨਿਸਚਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਹ ਅਤੇ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਬਿਆਨ 'ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰ ਜਿਹੜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਥਰ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਤਾਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ' ਨੂੰ ਸਮਝ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵੱਲ ਵਧੇਗਾ, ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲੇਗੀ।

ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 86 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨ ਹਨ ਜੋ 5 ਏਕੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਪਰ ਖੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨਨ ਮੰਡੀ ਲਈ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਕ ਪਸੇ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਉੱਚੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਖੇਤੀ ਲਾਗਤਾਂ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਦੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦੇ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਡਾਵਡੋਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਫਰਲਾਂ ਦੀਆਂ ਯਕੀਨੀ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਰਕੇ ਦੋ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਧਸੀ ਕਿਸਾਨੀ ਲਈ ਭਿਆਂਕਰ ਸਿੱਟੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ

ਇਹਨਾਂ ਫਸਲਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਅਕਸਰ ਇਹ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਕਣਕ-ਝੋਨੇ ਦੇ ਫਸਲੀ ਚੱਕਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਜਦਕਿ ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਮ. ਐਸ. ਪੀ. ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਮੰਡੀਕਰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਬਾਕੀ ਫਸਲਾਂ ਘਾਟੇ ਦਾ ਸੋਦਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਆਂ ਹਨ। ਬਿਲਕੁਲ ਇਵੇਂ ਦੀ ਪਰਾਲੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵਿਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ

ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਬੀਜਾਂ, ਖਾਦਾਂ, ਕੀਟਨਾਸ਼ਕਾਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀਆਂ ਉੱਚ ਲਾਗਤਾਂ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਨਿਘਾਟ ਕਾਰਨ ਡਾਵਡੋਲ ਹੋ ਰਹੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਖੇਤੀ ਮੁਨਾਫੇ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਗਿਰਾਵਟ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਕਸਰ, ਇਹ ਕਰਜ਼ੇ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਕਸਰ, ਇਹ ਕਰਜ਼ੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮਾਈਕਰੋ ਫਾਈਨੈਂਸ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚ-ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਕੁਚੱਕਰ ਵੱਲ ਧੱਕਦੇ ਹਨ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਨਾਲ ਇਕ ਸਥਿਰ

ਮਿਸ਼ਰਤ ਧਾਗੇ ਦੇ ਜਾਂ ਦੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨਾਲ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਮਿਸ਼ਰਤ ਕੱਪੜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨਾਲ ਬਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਵਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇਕ ਇਕੱਲੇ ਰੇਸ਼ੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਿਸ਼ਰਤ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਕੱਪੜੇ ਘੱਟ ਲਾਗਤ ਵਿਚ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ

ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਲਈ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਉੱਨ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ

ਸੁਰਭੀ ਮਹਾਜਨ,
ਵਸਤਰ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਭਾਗ,
ਮੋ. 94633-77737

ਵਰਗੇ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੱਪੜੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਉੱਨ ਵਿਚ ਉੱਨ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਅਨੁਪਾਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉੱਨ-ਕਪਾਹ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹਵਾਦਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਕੋਮਲਤਾ ਹੋ

ਪੋਲਿਸਟਰ ਵਰਗੇ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਟਿਕਾਓ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੌਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਟ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਉੱਨ ਅਤੇ ਕਪਾਹ ਦੇ ਬਣੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਉੱਨ ਕਾਰਨ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਟ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ ਜਦਕਿ ਕਪਾਹ ਦੇ ਰੇਸ਼ੇ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਮੁਲਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪਹਿਨਣ ਵਿਚ ਬੜਾ ਹੀ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉੱਨ ਅਤੇ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ, ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਵਧੀਆ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਕੇ ਹਨ। ਰੇਸ਼ਮ ਰੰਗ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪਕੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਰੇਸ਼ੇ ਬੜੇ ਹੀ ਚਮਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉੱਨ ਦੀ ਗਰਮਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੱਪੜਾ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉੱਨ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਧਾਗਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਵੈਟਰ, ਕਾਰਡੀਗਨ, ਜੈਕਟਾਂ, ਕੋਟ, ਮੋਟੀਆਂ ਕਮੀਜ਼ਾਂ, ਸਟੋਲ, ਸਕਾਰਫ, ਟੋਪੀਆਂ, ਜੁਗਾਬਾਂ ਆਦਿ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਿਸ਼ਰਤ ਉੱਨ ਦੇ ਫਾਇਦੇ :
ਉੱਨ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕੁਦਰਤੀ ਉਤਪਾਦ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨਿੱਘਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਥਰਮਲ

ਇਨਸੂਲੇਸ਼ਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੈਕਟੀਰੀਆ, ਉੱਲੀ ਅਤੇ ਫੁੰਗੀ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ, ਇਹ ਅੱਗ

ਨੂੰ ਵੀ ਛੇਤੀ ਨਹੀਂ ਫੜਦਾ, ਪਰ ਸ਼ੁੱਧ ਉੱਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਡਰਾਈਕਲੀਨ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਉੱਲ ਤੋਂ ਐਲਰਜੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉੱਨੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਕਾਰਨ ਚਮੜੀ 'ਤੇ ਖੱਫੜ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਲਈ ਮਿਸ਼ਰਤ ਉੱਨ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਮਾਧਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਫਾਇਦੇ ਵੀ

ਹਨ।
ਮਿਸ਼ਰਤ ਫੂਲ ਮਾਰਕ : ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੀ ਵਧਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਉੱਨ ਬਿਉਰੇ ਨੇ ਉੱਨ ਦੀ ਉੱਚ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਵਾਲੇ ਮਿਸ਼ਰਣਾਂ ਲਈ 'ਮਿਸ਼ਰਤ ਫੂਲ ਮਾਰਕ' ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਮਿਸ਼ਰਤ ਫੂਲ ਮਾਰਕ ਲੋਗੋ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਤਪਾਦ ਵਿਚ 50%-99.9% ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਉੱਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮਾਪਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਿਸ਼ਰਤ ਕੱਪੜੇ ਕਿਸੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਵਿਕਲਪ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਲੇਬਲਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰਤ ਉੱਨ ਦੇ ਲੋਗੋ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੱਪੜੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਮਤ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰੇ।

ਮਿਸ਼ਰਤ ਉੱਨ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ : ਮਿਸ਼ਰਤ ਉੱਨ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੱਪੜਾ ਕਿਹੜੇ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਲੇਬਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਿਹਤਰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 50% ਉੱਨ ਮਿਸ਼ਰਤ ਕੱਪੜੇ ਚੁਣੋ। ਮਿਸ਼ਰਤ ਉੱਨ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ :

- ★ ਮਿਸ਼ਰਤ ਕੱਪੜੇ ਧੋਣ ਵਕਤ ਠੰਡੇ ਜਾਂ ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਵਿਚ ਧੋਂਦੇ ਵਕਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਲਕਾ ਸਰਫ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ★ ਬਲੀਚ ਜਾਂ ਫੈਬਰਿਕ ਸਾਫਟਨਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚੋ।
- ★ ਸੁਕਾਉਣ ਲਈ, ਸਿੱਧੀ ਗਰਮੀ ਜਾਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਿਸੀ ਟੇਬਲ ਜਾਂ ਸੈਲਫ ਤੇ ਲਟਾਕੇ ਸੁਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ★ ਟੰਬਲ ਡਰਾਇਰ ਜਾਂ ਗਰਮ ਪ੍ਰੈਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੁਕਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਭਾਫ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਹਲਕੀ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।
- ★ ਮਿਸ਼ਰਤ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਠੰਡੀ ਅਤੇ ਸੁੱਕੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਸਟੋਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਲਟਕਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੋਲਡ ਜਾਂ ਗੋਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ।
- ★ ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣ ਅਤੇ ਕੀੜੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੀੜਾ ਭਜਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਸੀਡਰ ਬਲੋਕਸ ਜਾਂ ਲੈਵੇਂਡਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਉੱਨ ਨਾਲੋਂ ਸਸਤੇ ਮੁੱਲ ਤੇ ਵਿਕਦੇ ਹਨ। ਮਿਸ਼ਰਤ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿਚ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਉਤਪਾਦ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਉੱਲ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਕਰੀਲਿਕ, ਨਾਈਲੋਨ, ਪੋਲਿਸਟਰ, ਕਪਾਹ, ਰੇਸ਼ਮ ਆਦਿ

ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉੱਨ-ਪੋਲਿਏਸਟਰ ਮਿਸ਼ਰਤ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਉੱਨ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਵੱਟ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਉੱਨ ਅਤੇ ਕਪਾਹ ਵਰਗੇ ਕੁਦਰਤੀ ਰੇਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਕੋਮਲਤਾ, ਹਵਾਦਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਸੋਕਣ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਰੇਸ਼ੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਕਰੀਲਿਕ, ਨਾਈਲੋਨ ਅਤੇ

ਬੜੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ ਨਿੰਮ

ਨਿੰਮ ਵਿਚ ਪਏ ਜਾਂਦੇ ਗੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੁੱਖ ਵਿਚ ਪਏ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ, ਨਿੰਮ ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਪੀਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਜਲਦੀ-ਜਲਦੀ ਕੋਈ ਕੀੜਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਤੱਤੇ ਠੰਢੇ ਹੁੰਦੇ ਦੰਦਾਂ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ, ਮੂੰਹ ਦੀ ਬਦਬੂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਿੰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਸਤਾ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਕੈਮੀਕਲ ਯੁਕਤ ਟੂਥਪੇਸਟਾਂ ਨਾਲੋਂ

ਜਲਦੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਨਿੰਮ ਦੇ 2-3 ਪੱਤੇ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਖਾਧੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਖੂਨ ਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੱਦ (ਧੱਦਰ), ਛਾਈਆਂ, ਮੁਹਸੇ, ਅੱਖਾਂ ਥੱਲੇ ਕਾਲੇ ਘੇਰੇ, ਫਿਨਸੀਆਂ, ਚੰਬਲ, ਫੋੜੇ ਆਦਿ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚਿਹਰਾ ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਫ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਮ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰਲੇ ਤੇਜ਼ਾਬ ਅਤੇ

ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਖਾਰਸ਼ ਅਤੇ ਜਲਣ ਵੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਤੇਲ ਵੀ ਘੱਟ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਨਹੀਂ। 50 ਤਾਜ਼ੇ ਪੱਤੇ ਨਿੰਮ ਦੇ ਅਤੇ 100 ਗ੍ਰਾਮ ਤਿਲਾਂ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਤੇਲ। ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਕੁੰਡੇ ਜਾਂ ਮਿਕਸੀ 'ਚ ਕੱਟ ਕੇ ਤਿਲਾਂ ਦੇ ਤੇਲ ਵਿਚ ਕਲਕਾ ਲਵੋ, ਜਦੋਂ ਪੱਤੇ ਥੱਲੇ ਰਹਿ ਜਾਣ ਅਤੇ ਤੇਲ ਉੱਪਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਦ ਤੇਲ ਨੂੰ ਠੰਢਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਬੋਤਲ ਵਿਚ ਪੁਣ ਲਵੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਸਤਾ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਤੇਲ ਘਰ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਨਿੰਮ ਦਾ ਤੇਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਤੇਲ ਨੂੰ ਚਮੜੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੋਗ 'ਤੇ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਵੇਰ ਸਮੇਂ ਉਠਣ ਸਾਰ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਨਿੰਮ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋ ਲਵੋ। ਨਿੰਮ ਦੇ 40-50 ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਡੇਢ ਗਿਲਾਸ ਜਾਂ ਪੰਜ ਸੌ ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪਾਣੀ 'ਚ ਪੰਦਰਾਂ-ਵੀਹ ਮਿੰਟ ਉਬਾਲ ਕੇ ਨਿੰਮ

ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 2-3 ਬੂੰਦਾਂ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਨਹਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 45 ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿੰਮ ਦਾ ਤੇਲ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਨਹਾਉਣ ਲੱਗੇ ਸੌਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਸਿੱਕਰੀ, ਚਿੱਟੇ ਵਾਲ, ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਝੜਨਾ, ਰੰਜਾਪਨ ਆਦਿ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਖੋਪੜੀ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗਾਂ ਵਿਚ ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਟੀਮਰ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਭਾਫ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੋਡੇ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। 30 ਤਾਜ਼ੇ ਪੱਤੇ ਨਿੰਮ ਅਤੇ 30 ਮਮਰਾ ਬਦਾਮ ਗਿਰੀ (ਜਿਸ ਵਿਚ ਤੇਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)। ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋ ਕੇ 15 ਤੋਂ 20 ਮਿੰਟ ਪੱਖ ਥੱਲੇ ਸੁਕਾ ਲਵੋ ਹੁਣ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਕਸੀ ਜਾਂ ਕੁੰਡੇ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਗੜ ਕੇ ਪੇਸਟ ਬਣਾ ਲਵੋ, ਫਿਰ ਇਸ ਪੇਸਟ ਦੀਆਂ 30 ਗੋਲੀਆਂ ਵੱਟ ਲਵੋ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 1 ਗੋਲੀ ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਖਾਓ। ਦੁੱਧ ਨਾ ਪੀਓ।

ਦਿਸ਼ਟਪਾਲ ਵਿੱਕੀ,
ਆਯੁਰਵੇਦ ਉਪ ਵੈਦ, ਯੋਗ ਮਾਹਰ

ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਨਿੰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਰ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੰਦਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਨਿੰਮ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਏਨਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਸਤਾ ਸਾਧਨ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਇਸਦੇ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਨਿੰਮ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੈਥੀ ਨਾਲ ਜਲਦੀ-

ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਾਲਤੂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਗ ਰੋਗ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਖਾਲੀ ਪੇਟ 5 ਕੁ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਗਲਾਸ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਬਾਲ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਅੱਧਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੁਣ ਕੇ ਪੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਪੇਟ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਮ ਦੇ ਕਈ ਸਾਰੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਉਬਾਲ ਕੇ ਉਸ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਨਹਾ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ

ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ

ਸੋਨਿਕਾ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਨਵਜੋਤ ਕੌਰ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਣ ਵਿਭਾਗ,
ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ (ਮੋ. 81461-22277)

- ★ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਬੀਜ ਉਰਜਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ★ ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਵਿੱਚ 14-32 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ, ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ★ ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਵਾਦ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਭੁੱਖਮਰੀ ਗੰਭੀਰ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਜਨਸੰਖਿਆ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਖਾਣੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਭੋਜਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥਾ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੁਝ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਪਲੱਬਧ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਰਜਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਬੀਜ ਉਰਜਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਰੋਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਡੀਫੈਟਿਡ ਤੇਲ ਬੀਜ ਵਾਲੇ ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਕਾਹਾਰੀ ਭੋਜਨ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਧੀਆ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਤੇਲ ਅਤੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਏ ਵਰਗੇ ਵਿਟਾਮਿਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੇਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਭੋਜਨ ਕਪਾਹ, ਸੋਇਆਬੀਨ, ਸਰ੍ਹੋਂ, ਸੂਰਜਮੁਖੀ, ਮੂੰਗਫਲੀ, ਨਾਰੀਅਲ ਅਤੇ ਜੌਤੂਨ ਹਨ। ਤੇਲ ਬੀਜ ਉਰਜਾ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 14-32 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ, ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਵਿਟਾਮਿਨ-ਈ ਵਰਗੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

1. **ਮੂੰਗਫਲੀ** : ਮੂੰਗਫਲੀ ਨੂੰ ਤੇਲ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਤੇ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਰਜਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਰੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀ 100 ਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ 567 ਕੈਲੋਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੂੰਗਫਲੀ ਦੇ ਬੀਜ ਵਿੱਚ 44-56 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੇਲ ਅਤੇ 22-30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਖਣਿਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫਾਸਫੋਰਸ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ, ਆਇਰਨ, ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ, ਕੋਪਰ ਅਤੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਟਾਮਿਨ-ਬੀ, ਈ ਅਤੇ ਕੇ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੂੰਗਫਲੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ

ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਵਜ਼ਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਖੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਖੂਨ ਵਿਚਲੀ ਬਿੰਦਿਆਈ ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੈ।

2. **ਤਿਲ** : ਤਿਲ ਇੱਕ ਸਾਲਾਨਾ ਫਸਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ, ਚੀਨ, ਮਿਆਂਮਾਰ ਅਤੇ ਸੂਡਾਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਤੇਲਬੀਜਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਕਾਰਨ ਇਸਨੂੰ ਉੱਚੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲਾ ਤੇਲ ਬੀਜ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਲ ਪ੍ਰਤੀ 100 ਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ 573 ਕੈਲੋਰੀ ਅਤੇ 18 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਥਾਈਆਮੀਨ, ਡਾਇਟਰੀ ਫਾਇਬਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਫਾਸਫੋਰਸ, ਆਇਰਨ, ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਮੈਗਨੀਜ਼, ਕੋਪਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਕ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸ੍ਰੋਤ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੋਲੀਅਨਸੈਚੂਰੇਟਿਡ ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਿਲ ਬੀਜ ਲਿਪਿਡ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ ਵਾਲੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗਠੀਏ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਤੁਲਿਤ ਅਮਿਨੋ ਐਸਿਡ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖਪਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਵਾਸ਼ੀਕਰਕ ਨਾਲ ਪੀੜਿਤ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹਨ।

3. **ਅਲਸੀ** : ਅਲਸੀ ਇਸਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਪ੍ਰੋਫਾਇਲ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਆਸ਼ਾਨੀ ਨਾਲ ਹਜ਼ਮ ਹੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਦਾ ਚੰਗਾ ਸਰੋਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀ 100 ਗ੍ਰਾਮ 534 ਕੈਲੋਰੀ, 42 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਫੈਟ, 18 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, 28 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕੁੱਲ ਡਾਇਟਰੀ ਫਾਈਬਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਲਸੀ ਵਿੱਚ ਅਲਫਾ-ਲਿਨੋਲੋਨਿਕ ਐਸਿਡ ਦੀ ਚੰਗੀ ਮਾਤਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਲਸੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫਾਇਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੰਕਸ਼ਨਲ ਫੂਡ ਆਧਾਰਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਗਲੂਕੋਜ਼ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਵ ਜੰਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

4. **ਨਾਈਜਰ ਬੀਜ** : ਇਹ ਇੱਥੋਪੀਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਤੇਲ ਬੀਜ ਫਸਲ ਹੈ। ਨਾਈਜਰ ਬੀਜ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ 483 ਕੈਲੋਰੀ, 10-25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਅਤੇ 30-40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੇਲ ਪ੍ਰਤੀ 100 ਗ੍ਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਥਾਈਆਮੀਨ, ਗਾਇਬੋਫਲੋਵਿਨ, ਨਾਇਆਮਿਨ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਫਾਸਫੋਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਈਜਰ ਬੀਜ ਵਿੱਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਕੇ-1 ਚੰਗੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਟਾਮਿਨ -ਈ ਦਾ ਵੀ ਚੰਗਾ ਸਰੋਤ ਹੈ। ਨਾਈਜਰ ਬੀਜ ਦਾ ਤੇਲ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਨੋਲਿਡ ਐਸਿਡ ਦੀ ਉੱਚੀ ਮਾਤਰਾ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ, ਇਨਸੁਲਿਨ ਦੀ ਸੰਵਿਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਰੀਥੀਮਿਆਸ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਈਜਰ ਬੀਜ ਵਿੱਚ ਵਿਟਾਮਿਨ-ਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਕੋਇਨਜ਼ਾਇਮ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਜਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਮੈਟਾਬੋਲਿਜ਼ਮ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਟੀਨਾਂ ਦੇ ਸੰਸਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ

ਲਈ ਭੁੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੇਠੇ ਦੇ ਬੀਜ ਅਮੀਨੋ ਐਸਿਡ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਲਾਨੀਨ, ਗਲਾਇਸੀਨ ਅਤੇ ਗਲੂਟਾਮਿਕ ਐਸਿਡ, ਜ਼ਿੰਕ ਅਤੇ ਓਮੈਗਾ-3 ਫੈਟੀ ਐਸਿਡ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਰੋਤ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ, ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਫਾਸਫੋਰਸ, ਆਇਰਨ, ਟੋਕੋਫਿਰੋਲ ਅਤੇ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੇਠੇ ਦੇ ਬੀਜ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਬਣਨ, ਟਾਈਪ-2 ਸ਼ੂਗਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ, ਲਿਪਿਡ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ, ਤੰਦਰੁਸਤ ਵਜ਼ਨ ਅਤੇ ਮਿਹਦੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿਸ਼ਾਬ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

7. **ਸਰ੍ਹੋਂ** : ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਪੌਦੇ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੇ ਦਾਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੀਜ ਲੋੜੀਂਦੇ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਹਨ ਅਤੇ 508 ਕੈਲੋਰੀ ਪ੍ਰਤੀ 100 ਗ੍ਰਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋਟੀਨ, ਥਾਈਆਮੀਨ, ਗਾਇਬੋਫਲੋਵਿਨ, ਨਾਇਆਮਿਨ, ਫੋਲੇਟ, ਮੈਗਨੀਜ਼, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ, ਕੋਪਰ, ਆਇਰਨ, ਸਿਲੇਨੀਅਮ, ਜ਼ਿੰਕ ਅਤੇ ਡਾਇਟਰੀ ਫਾਈਬਰ

ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

5. **ਸੂਰਜਮੁਖੀ** : ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੇ ਬੀਜ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੀ-ਵਿਟਾਮਿਨਾਂ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਚੰਗੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਟਾਮਿਨ-ਈ, ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ, ਸਿਲੇਨੀਅਮ, ਕੋਪਰ, ਫਾਸਫੋਰਸ, ਫੋਲੇਟ, ਜ਼ਿੰਕ, ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਰੋਤ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਕ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਰਨ ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੇ ਬੀਜ ਇਮਿਊਨ ਬੁਸਟਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ, ਮਿਹਦੇ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣ, ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕੈਂਸਰ, ਚਿੰਤਾਰੋਗ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

6. **ਪੇਠੇ ਦੇ ਬੀਜ** : ਇਹ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਬੀਜ ਹਨ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਖਪਤ

ਦੇਸੀ ਘਿਰ 15 ਗ੍ਰਾਮ
ਪਾਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ
ਵਿਧੀ : 1. ਇੱਕ ਕੜਾਹੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕਰ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ 2 ਮਿੰਟ ਲਈ ਭੂਰਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਪਕਾਓ।
2. ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸੀ ਘਿਰ ਪਾ ਦਿਓ।
3. ਅਲਸੀ ਨੂੰ ਭੁੰਨ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਆਟਾ ਬਣਾ ਲਉ।
4. ਅਲਸੀ ਦੇ ਆਟੇ ਅਤੇ ਬੇਸਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਾ ਦਿਓ।
5. ਫਿਰ ਅੱਗ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਇਸਦੇ ਪੇੜੇ ਬਣਾ ਲਉ।
ਤਿਲ ਦੇ ਲੱਭੂ

ਸਮੱਗਰੀ :
ਤਿਲ 150 ਗ੍ਰਾਮ
ਇਲਾਇਚੀ ਪਾਊਡਰ 1/8 ਛੋਟਾ ਚਮਚ
ਮੂੰਗਫਲੀ/ਬਦਾਮ/ਕਾਜੂਮੰਠੀ ਭਰ ਗੁੜ 80 ਗ੍ਰਾਮ
ਵਿਧੀ : 1. ਤਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਕਾ ਭੁੰਨ ਲਉ ਅਤੇ ਠੰਡਾ ਹੋਣ ਲਈ ਰੱਖ ਦਿਓ।
2. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੂੰਗਫਲੀ ਨੂੰ ਸੁੱਕਾ ਭੁੰਨ ਲਉ ਅਤੇ ਗਿਲਾਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਮਸਲ ਲਓ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਦਾ ਛਿਲਕਾ ਉਤਰ ਜਾਵੇ।
3. ਤਿਲ, ਗੁੜ ਅਤੇ ਇਲਾਇਚੀ ਨੂੰ ਪਾਊਡਰ ਕਰ ਲਉ।
4. ਫਿਰ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਮੂੰਗਫਲੀ ਮਿਲਾ ਦਿਓ।
5. ਫਿਰ ਇਸਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਪੇੜੇ ਬਣਾ ਲਓ।
6. ਤਿਲ ਦੇ ਲੱਭੂਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਬੰਦ ਡਿੱਬੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ।

ਮੂੰਗਫਲੀ ਕੁੱਕੀਜ਼
ਸਮੱਗਰੀ :
ਮੈਦਾ 250 ਗ੍ਰਾਮ
ਮੂੰਗਫਲੀ 100 ਗ੍ਰਾਮ
ਘਿਉ 175 ਗ੍ਰਾਮ
ਨਮਕ 1 ਚੁਟਕੀ
ਪੀਸੀ ਖੰਡ 175 ਗ੍ਰਾਮ
ਬੇਕਿੰਗ ਪਾਊਡਰ ਅੱਧਾ ਛੋਟਾ ਚਮਚ
ਅੰਡਾ 2
ਵੈਨੀਲਾ ਈਸੈਂਸ 1/4 ਛੋਟਾ ਚਮਚ

ਵਿਧੀ : 1. ਮੈਦਾ ਅਤੇ ਬੇਕਿੰਗ ਪਾਊਡਰ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ 2-3 ਵਾਰ ਛਾਣੋ।
2. ਘਿਉ ਅਤੇ ਖੰਡ ਨੂੰ ਕਰੀਮ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਲਕਾ ਅਤੇ ਫੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ।
3. ਅੰਡੇ ਵਿੱਚ ਵੈਨੀਲਾ ਈਸੈਂਸ ਪਾ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਟੋ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰੀਮ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉ।
4. 75 ਗ੍ਰਾਮ ਮੂੰਗਫਲੀ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੀਸ ਲਉ ਅਤੇ ਬਾਕੀ 25 ਗ੍ਰਾਮ ਮੂੰਗਫਲੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰੱਖੋ।
5. ਪੀਸੀ ਹੋਈ ਮੂੰਗਫਲੀ ਨੂੰ ਛਾਣੇ ਹੋਏ ਮੈਦੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਲਉ।
6. ਹੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾ ਅਤੇ ਮੂੰਗਫਲੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਮਿਲਾਉ ਅਤੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਗੁੰਨ ਕੇ ਨਰਮ ਜਿਹਾ ਡੋਹ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਉ।
7. ਇਸ ਮਿਸ਼ਰਣ ਤੋਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਆਕਾਰ ਦੇ 1/2" ਦੇ ਪੇੜੇ ਬਣਾਉ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਕਿੰਗ ਟਰੇਅ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ।
8. ਹਰੇਕ ਪੇੜੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਮੂੰਗਫਲੀ ਦੀ ਗਿਰੀ ਲਗਾਉ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਦਬਾ ਦਿਓ।
9. 180°C ਤੇ 20 ਤੋਂ 25 ਮਿੰਟ ਲਈ ਬੇਕ ਕਰੋ।

ਅਲਸੀ ਪਿਨੀ

ਸਮੱਗਰੀ :
ਅਲਸੀ 100 ਗ੍ਰਾਮ
ਭੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਬੇਸਣ 100 ਗ੍ਰਾਮ
ਸ਼ੱਕਰ/ਗੁੜ 75 ਗ੍ਰਾਮ / 50 ਗ੍ਰਾਮ

ਜੁਬਾਨ ਦਾ ਰਸ!

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲੋਂ ਜਾਣੇ-ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 'ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਹੈ।' ਮਨੁੱਖ ਕੋਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੋਈਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜੁਬਾਨ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੁਬਾਨ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ਗਏ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਸ਼ਬਦ ਵਾਪਸ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜੁਬਾਨੋਂ ਹੋਈ ਗਲਤੀ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝਤਣ ਤੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਘਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਾਂਦਾ ਹੈ 'ਇੱਕ ਚੁੱਪ ਸੋ ਸੁੱਖ।' ਕਈ ਮਨੁੱਖ ਮਾੜਾ ਬੋਲ ਬੋਲਣ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ੀਬਤਾਂ

ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ,
ਸਰਹਿੰਦ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ,
ਸੰਪਰਕ : 98550-10005

ਇੱਕ ਸੂਝਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕਦੀ ਵੀ ਇਹ ਮੰਤਵ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੋਲੇ ਗਏ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਦੁਖਾਵੇ, ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਲੋ ਫਿਰ ਬੋਲੋ।' ਇਹ ਜੁਬਾਨ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ 'ਫਰਸ਼ ਤੋਂ ਅਰਸ਼ ਤੇ ਅਰਸ਼ ਤੋਂ ਫਰਸ਼' ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ 'ਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਆਚਰਣ ਪੱਖੋਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਉੱਚਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਵਿੱਚ ਰਸ ਨਹੀਂ, ਸਲੀਕਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸੁਖਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੂਜੇ ਮਨੁੱਖ ਤੱਕ ਬੋਲਚਾਲ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਅਨੇ ਇਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਚੰਗੇ ਸਨ ਜਾਂ ਮਾੜੇ। ਅਕਸਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਮਾੜਾ ਬੋਲ ਨਾ ਬੋਲੀਏ, ਕਰਤਾਰੋਂ ਡਰੀਏ, ਸੋ ਕਰਤਾਰ ਯਾਨੀ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਡਰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸਾ ਕੇ ਮਾੜਾ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮਾੜਾ ਬੋਲ ਬੋਲਣ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਚੰਗਾ ਹੈ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਤਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ

ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਮਾੜਾ ਬੋਲ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬਣਦੇ ਕੰਮ ਮਾੜੀ ਬੋਲਬਾਣੀ ਕਾਰਨ ਵਿਗੜਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਸਿਆਣੇ, ਸੂਝਵਾਨ ਇਨਸਾਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਮੂਰਖ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸਿਆਣਾ ਅਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਬੰਦ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬੋਲਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਨੇਕਾਂ ਕਥਾ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਕਿੱਸੇ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਫਰ 'ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਮੁਸਾਫਿਰ ਕੋਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਾਧਨ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੈਦਲ ਹੀ ਨਿਕਲ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਢੁੱਕਵੀਂ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੁਕਦੇ ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਅਗਲੇ ਸਫਰ ਦਾ ਪੈੜਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੁਸਾਫਿਰ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖ ਰਾਹੀਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਵੀ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣਾ ਚੰਗਾ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕੋਈ ਮੁਸਾਫਿਰ ਜੰਗਲ-ਬੇਲਿਆਂ,

ਸ਼ਹਿਰ-ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਸਫਰ ਦਾ ਕਾਫੀ ਪੈੜਾ ਤੈਅ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਭੋਜਨ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਵੜਿਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਘਰ ਦਾ ਛੋਟਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਦੇਖ ਕੇ ਕੁੱਝ ਖਾਣ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਲਗਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਹ ਭੁੱਖਾ ਮੁਸਾਫਿਰ ਘਰ ਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਕੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬੈਠਾ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਈ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਲਈ ਚੁੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਪੱਕਣ ਲਈ ਚੌਲ ਪਰ ਦਿੱਤੇ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਈ ਨਾਲ ਗੱਲੀ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹੀ ਮੱਝ 'ਤੇ ਜਾ ਪਈ। ਉਸ ਮੁਸਾਫਿਰ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲੇ ਗਏ ਜੋ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਈ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਦੁਖੀ ਕਰ ਗਏ। ਮੱਝ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਮੁਸਾਫਿਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮਾਈ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹੀ ਮੱਝ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਵੇਂ ਕੱਢੇਗੀ।' ਉਸ ਮੁਸਾਫਿਰ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਤੋਂ ਇਹ ਮਾੜੇ ਬੋਲ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਈ ਨੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਪੱਕਣ ਲਈ ਧਰੇ ਚੌਲ ਜੋ ਅਜੇ ਅੱਧ ਪੱਕੇ ਹੀ ਸਨ, ਚੁੱਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਲਾਹ ਕੇ ਉਸ ਮੁਸਾਫਿਰ ਦੀ ਗਠੜੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁਸਾਫਿਰ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜਿਸ ਗਠੜੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਈ ਨੇ ਅੱਧ ਪੱਕੇ ਚੌਲ ਪਾਏ ਸਨ, ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਚੋਅ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗਠੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਅ ਰਹੇ ਪਾਣੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਮੇਰੀ ਜੁਬਾਨ ਦਾ ਰਸ ਚੋਅ ਰਿਹਾ ਹੈ।' ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਮੁਸਾਫਿਰ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਸੋ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ-ਸਮਝੇ ਮਾੜੇ ਬੋਲ ਬੋਲਣ ਨਾਲੋਂ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਬੋਲੇ ਬੋਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰਬ ਦੀ ਰਾਣੀ ਗੁਲਦਾਉਦੀ

ਹਰ ਸਾਲ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਹਫੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਰ ਪਾਸੇ ਦਿਲ ਖਿੱਚਵੇਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਲਈ ਸਕੂਨ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਫੁੱਲਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਹਨ-ਗੁਲਦਾਉਦੀ ਦੇ ਫੁੱਲ। ਗੁਲਦਾਉਦੀ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ chrysanthemum morifolium ਦੇ ਨਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਈਸਟ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਯੂਰਪ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਨਿਵਾਸੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੀਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਰਾਠੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਲਦਾਉਦੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਤੇਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸੰਤ ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰੀ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਈਸੈਂਥੇਮਮ ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਦੀ ਰਾਣੀ ਵਜੋਂ ਵੀ ਤਸੱਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਗੁਲਦਾਉਦੀ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮਾਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਇਕ ਦਾ ਵਰਣਨ ਸਚਿੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਹੈ -

ਗੁਲਦਾਉਦੀ ਉਗਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ

1. ਵਧੀਆ ਗੁਲਦਾਉਦੀ ਲਈ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਮਦਰ ਪਲਾਂਟ ਰੱਖਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।
2. ਆਉਦੇ ਸਾਲ ਦੀ ਕਟਿੰਗ ਲਈ ਪੌਦੇ ਲੈਵਲ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਲਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਬੀਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
3. ਅੱਧ ਜੂਨ ਵਿਚ ਬੈੱਡਾਂ ਤੋਂ ਕਟਿੰਗ ਲੈ ਕੇ ਰੇਤੀਲੇ ਬੈੱਡਾਂ 'ਚ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
4. ਰੇਤੀਲੇ ਬੈੱਡਾਂ ਨੂੰ ਕਟਿੰਗ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿਨ ਵਿਚ ਫੁਹਾਰੇ ਨਾਲ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ 2 ਤੋਂ 3 ਵਾਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
5. ਬੈੱਡਾਂ ਵਿਚ ਲਾਈਆਂ ਕਟਿੰਗਾਂ ਨੂੰ 3 ਤੋਂ 4 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਗਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਟਰਾਂਸਪਲਾਂਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
6. ਟਰਾਂਸਪਲਾਂਟਿੰਗ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਦਸ ਬਾਰੂਂ ਇੰਚ ਗਮਲਿਆਂ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ 'ਚ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
7. ਕਟਿੰਗ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੋਬਰ ਅਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਵਾਲੀ ਖਾਦ ਸਮੇਤ ਰੇਤੇ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮੁਤਾਬਕ ਗਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
8. ਗਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੌਦੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਰ ਪੈਣ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਨਾਲ ਤੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪੌਦੇ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਆਕਾਰ ਲੈ ਸਕਣ।
9. ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਤੁੜਾਈ ਦੌਰਾਨ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਗਮਲਿਆਂ 'ਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।
10. ਗਮਲਿਆਂ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।
11. ਗੁਲਦਾਉਦੀ ਵਿਚ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਸੂਰਤ 'ਚ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੱਖੀ ਸਪਰੇਅ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
10. ਗੁਲਦਾਉਦੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਰਕੰਡੇ ਦੇ ਕਾਨਿਆਂ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪੌਦੇ ਸਿੱਧੇ, ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣ।
13. ਅੰਤ 'ਚ ਗਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਹਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਆਂਵਲਾ ਹੈ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ

- ★ ਰਾਤ ਭਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸੁੱਕੇ ਆਂਵਲੇ ਨੂੰ ਭਿਉਂ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਿਰ ਧੋਣ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ 'ਚ ਵਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਲ ਕਾਲੇ, ਮਜ਼ਬੂਤ, ਚਮਕਦਾਰ ਬਣਨਗੇ ਅਤੇ ਝੜਨੇ ਬੰਦ ਹੋਣਗੇ।
- ★ ਤਿਫਲਾ (ਜੋ ਆਂਵਲਾ, ਹਰੜ ਅਤੇ ਬਹੋੜਾ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਨ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ) ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੇਟ ਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ, ਖੂਨ ਤੇ ਤਾਕਤ ਵਧਦੀ ਹੈ।
- ★ ਆਂਵਲੇ ਦੇ ਮੁਰੰਬੇ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਿਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਦੇ ਨਾਲ ਆਂਵਲੇ ਦਾ ਸੇਵਨ ਦਿਲ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।
- ★ ਆਂਵਲੇ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ, ਸ਼ਹਿਦ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਮਾਤਰਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬੁਢਾਪਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ★ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਆਂਵਲੇ ਦਾ ਚੂਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।
- ★ ਰੋਜ਼ ਤਾਜ਼ਾ ਆਂਵਲਾ ਚਬਾ ਕੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਦੰਦਾਂ ਸਬੰਧੀ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ★ ਆਂਵਲੇ ਦਾ ਰਸ ਪਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਸਰ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ★ ਤਾਜ਼ੇ ਆਂਵਲੇ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਚੂਸਣ ਨਾਲ ਸੂਗਰ ਦੇ ਰੋਗੀਆਂ

- ਨੂੰ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
- ★ ਤਾਜ਼ੀ ਛੱਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਂਵਲੇ ਦਾ ਚੂਰਨ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਵਾਸੀਰ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ★ ਲਗਾਤਾਰ ਆਂਵਲਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਗਲਾ ਸੁਰੀਲਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ★ ਆਂਵਲੇ ਦਾ ਚੂਰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ★ ਆਂਵਲੇ ਨਾਲ ਬਣੇ ਚਵਨਪਰਾਸ ਦਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
- ★ ਸਰਦੀ ਜੁਕਾਮ ਅਤੇ ਦਮੇ ਦੇ ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਆਂਵਲਾ ਕਾਫੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ★ ਸ਼ਕਰਵੀ ਨਾਮੀ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਆਂਵਲੇ ਦਾ ਸੇਵਨ ਬੇਹੱਦ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ★ ਆਂਵਲੇ ਦਾ ਚੂਰਨ ਪਾਂਝੂ ਰੋਗ, ਕਾਮਲਾ ਅਤੇ ਅਜ਼ੀਰਣ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।
- ★ ਆਂਵਲੇ ਨੂੰ ਅੰਬ ਦੀ ਗਿਟਕ ਨਾਲ ਪੀਸ ਕੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੇਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਾਲ ਲੰਮੇ, ਸੰਘਣੇ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ★ ਆਂਵਲੇ ਦਾ ਬੀਜ ਦਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰ ਰੋਗ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- ★ ਆਂਵਲੇ ਦੇ ਛਿੱਲੜਾਂ ਨੂੰ ਪੀਸ ਕੇ ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲੇਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਏ ਛਾਲੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਜੀਵ ਰੰਜਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਨੌਲੀ

ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀ ਲਗਭਗ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਲੰਬਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਛੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਪੰਛੀ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਕੰਪਾਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤ ਕੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪੰਛੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਚੁੰਬਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੇ ਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਯੋਗਤਾ ਵੀ ਬਖਸ਼ੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਜਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਨਵੇਂ ਪਰਿੰਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰਨਗੇ। ਜਦੋਂ ਨਵੇਂ ਪਰਿੰਦੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਗਏ ਹਨ।

ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਭਰੇ ਸਫਰ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਸ

ਪ੍ਰਵਾਸ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਲੰਬਾ ਸਫਰ ਹੈ ਜੋ ਸਜੀਵ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਬਚਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਮਾਂ, ਹਾਲਤਾਂ ਜਾਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਅਜਿਹੇ ਉਲਟ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਜਾਨਵਰਾਂ, ਪਸ਼ੂਆਂ-ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦਾਇਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਰੋਪੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਥਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਵਾਸ ਭਾਵ ਮਾਈਗਰੇਸ਼ਨ ਸ਼ਬਦ ਲਾਤੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਪੰਛੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋ ਤਰਫੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਜਾਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਣਾ। ਜੇ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਛੀ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸ਼ੀਤ ਹਵਾਵਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮੌਸਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੰਡਾ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਨਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਤੋਂ ਮੌਸਮ ਉਲਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ

ਘੱਟ ਦੂਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲੰਬਾ ਸਫਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਆਦਿ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੈਂਗੀਟਿਊਟਨਲ ਪ੍ਰਵਾਸ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਜਾਂ ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੈਂਗੀਟਿਊਟਨਲ ਪ੍ਰਵਾਸ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਮੌਸਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਠੰਢ-ਗਰਮੀ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਤੋਂ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਤੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਸਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਠ ਤੋਂ ਦਸ ਰਸਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿਜਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਉੱਡਣ ਰਸਤੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿਜਰਤ ਕਰਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਪੰਛੀ ਕੁੱਝ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪਰਿੰਦਾ

ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਛੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਪੰਛੀ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਕੰਪਾਸ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤ ਕੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪੰਛੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਚੁੰਬਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਜਿਹੇ ਪੱਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਯੋਗਤਾ ਵੀ ਬਖਸ਼ੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਜਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਨਵੇਂ ਪਰਿੰਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰਨਗੇ। ਜਦੋਂ ਨਵੇਂ ਪਰਿੰਦੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਹੀ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਪਰਿੰਦੇ ਬਹੁਤ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਜਨਨ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਲਗਾਹ ਭਾਵ ਵੈਟਲੈਂਡ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੂਨੇਸਕੋ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਲੁਪਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵੈਟਲੈਂਡਜ਼ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਈਰਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਰਾਮਸਰ ਵਿਖੇ 2 ਫਰਵਰੀ, 1971 ਵਿਚ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਸੰਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਮਸਰ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਲੱਗਭਗ 75 ਰਾਮਸਰ ਸਾਈਟਜ਼ ਹਨ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੈਟਲੈਂਡਜ਼ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 6 ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ ਹਨ ਜੋ ਰੋਪੜ, ਹਰੀਕੇ, ਕਾਂਝਲੀ, ਬਿਆਸ, ਨੰਗਲ ਅਤੇ ਕੇਸ਼ੋਪੁਰ-ਮਿਆਦੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਹਨ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਰੀਕੇ ਝੀਲ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰੂਸ, ਸਾਇਬੇਰੀਆ, ਮੰਗੋਲੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੱਖਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਝੀਲਾਂ ਵਿਚ ਬਰਫ ਜੰਮਣ ਕਾਰਨ ਭੋਜਨ, ਰਹਿਣਾ, ਪ੍ਰਜਨਨ ਹੋਰ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਉਝ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿੰਦੇ ਹਰ ਸਾਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼

ਤੋਂ ਸਿਰਕਤ ਕਰ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ Siberian Cranes, Ruff, Greater Flamingo, Northern Shoveler, Rosy, Pelican, Gadwall, Black-tailed Godwit, Spotted Red-

shank, Bluethroat, Black-crowned Night Heron, Eurasian Golden Oriole, Comb Duck, Blue-cheeked Bee Eater ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਪੰਛੀ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਹਰੀਕੇ ਝੀਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤਕਰੀਬਨ 40,000 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਇਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸੈਂਕੜੇ ਸੈਲਾਨੀ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨ-ਮੋਹਕ ਚਹਿਲ-ਪਹਿਲ ਤੇ ਅਦਭੁੱਤ ਨਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ ਇਥੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਰਿੰਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਲੰਬੇ ਸਫਰ ਲਈ ਫੈਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਉੱਡਣ ਲਈ ਊਰਜਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀ 30,000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉੱਚਾਈ 'ਤੇ ਹੀ ਉੱਡਦੇ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ 'ਵੀ' ਆਕਾਰ ਦੀ ਆਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਉੱਡਣ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹਵਾ ਨਾਲ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਾਫੀ ਊਰਜਾ ਬਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਛੀ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਲੀਡਰ ਬਣ ਕੇ ਥਕੀਆਂ ਨੂੰ ਊਰਜਾ ਬਚਾਉਣ ਲਈ 'ਵੀ' ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਉੱਡਣ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਹੋਰ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਸਮਾਨ ਵਿਚ ਝੁੰਡਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿੱਤ ਕਰਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਨਮੋਹਕ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਇੰਸ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ

ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਐਕਟਿਵ ਮੋਟਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਏਜੰਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਇਕ ਕਣ ਦੂਜੇ ਕਣ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੇ ਕਲਾ ਮੱਛੀਆਂ, ਕੀੜੀਆਂ ਤੇ ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਵਿਚ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸ਼ਾ ਚੁਣਨ ਤੇ ਗਤੀਵਿਧੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸਕਿੰਟ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸੈਂਕੜੇ ਰਹੱਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਅਜੇ ਉਜਾਗਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਇੰਸ ਅਜੇ ਖੋਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੁਪਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਆਉਂਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਣ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸਤੈਦ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਸੀਲਿਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਆਉਣ 'ਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤਾ ਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ।

- ਭੁਪਿੰਦਰਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਸੰਪਰਕਸ਼ਪੂਰਨ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਜਿਥੇ ਮੌਸਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਛੀ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਕ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪੱਕੇ ਵਸਨੀਕ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਜਿੰਦਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਰਟੀਕਲ ਪ੍ਰਵਾਸ ਇਹ ਉਹ ਪੰਛੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉੱਚੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਹੱਦੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਠੰਡ ਕਾਰਨ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਛੀ ਉੱਪਰੋਂ ਧਰਾਤਲ ਵੱਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ

ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅੱਖਰ 'ਵੀ' ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਉੱਡਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਕਸਰ ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦੀ ਊਰਜਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਡੇ ਉਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਛਰਿਆ ॥ ਤਿਨ ਕਵਨੁ ਖਲਾਵੈ ਕਵਣੁ ਚੁਗਾਵੈ ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿਆ ॥ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀ ਲਗਭਗ ਸੱਤ-ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਲੰਬਾ ਸਫਰ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਵੀ ਸਵਾਲ

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ, ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ...

ਚਿੱਟੀ ਤੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਦਸ਼ਾ

ਡਾ. ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ
ਮੋ. 98156-20515

ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਆਪਣੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਆਣ ਪੁੱਜਾ ਹੈ। ਬੋਲੀਆਂ, ਗੁੰਗੀਆਂ ਤੇ ਬੇਰੁਖੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਤੇ ਹਿਲਾਉਣ ਲਈ ਜੋ ਆਖਰੀ ਕਦਮ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਉਹ ਵੀ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮਰਨ ਵਰਤ ਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ, ਮਰਜ਼ੀਵਤਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨੇ, ਨੰਗੇ ਧੜ ਜ਼ਾਲਮ ਹਾਕਮਾਂ ਮੂਹਰੇ ਅਪਣੇ ਦੁਖੜੇ ਰੋਣ ਲਈ ਉਸੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲਈ ਕੂਚ ਕਰਨਾ (ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਅਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਗਈ ਹੈ ਸਮੇਤ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਦੇ) ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦਿਨ ਮਸੋਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਨ ਭਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ 140 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਢਿੱਡ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਸੜਕਾਂ ਚੁਰਾਹਿਆਂ 'ਤੇ ਗੁੰਗੇ, ਬੋਲੇ ਤੇ ਮੁਨਾਖੇ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਸੀਲ ਕੀਤੀਆਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਲ ਵਲ ਜਾਣੋਂ ਰੋਕੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸੱਤ-ਸੱਤ ਤੈਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਰੋਕਾਂ, ਰੁਕਾਵਟਾਂ, ਕੰਧਾਂ, ਕਿੱਲ, ਕਾਟੇ, ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਪਸਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ ਜਿਹੇ ਸਹੀਦ ਕਿਸਾਨੀ ਯੋਧੇ ਅਤੇ ਸ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਪਗੜੀ ਸੰਭਾਲ ਜੱਟਾ) ਵਰਗੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇਤਾ ਦੇ ਜੁਝਾਰੂ ਵਾਰਿਸ ਅਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜ ਮਰਨ ਦਾ ਦਮ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ (ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਇਕੱਲੇ ਦਾ ਆਖ ਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਹੋਂ ਭਟਕਾਉਣ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰ-ਹਜ਼ਾਰ ਯਤਨ ਕਰ ਚੁੱਕੇ)।

ਕਿਸਾਨੀ ਪਿਛੋਕੜ ਕਾਰਨ, ਲੇਖਕਾਂ, ਅਜੋਕੇ ਵਰਤਾਰੇ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘੂ ਤੇ ਦੂਜੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੇਲੇ, ਅਪਣੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾ (ਮਾਈ ਭਾਗੋ

ਬਣਾਈ ਬੈਠੇ ਉਹ ਤਮਾਮ ਕਿਸਾਨ-ਨੇਤਾ ਕਿਉਂ ਨਦਾਰਦ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘੂ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਚੋਧਰੀ ਸਨ? ਹਰ ਸੁਹਿਰਦ ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਦਰਦਮੰਦ ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਜ ਇਹੋ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪੋ ਵਿਚੀ ਲੜਦੇ-ਝਗੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਮਿਸਲ-ਸਰਦਾਰ, ਬਾਹਰਲੀ ਭੀੜ ਸਮੇਂ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਜੁਝੇ ਤੇ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹਾ ਤੱਕ ਜਾ ਫਤਹਿ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕਿਸਾਨ ਭਵਨ ਤੱਕ ਜਾਂ ਮਾਝੇ ਮੋਟੇ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਿਮਟ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ? ਸੰਭੂ ਤੇ ਖਨੌਰੀ ਸਰਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਬੀਤੇ ਦਸ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ? ਸੁਭਕਰਨ ਦਾ ਕਤਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਝੱਜੜ ਸਕਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਥਰਾ ਗਈ ਸੋਚ ਨੂੰ ਟੁੰਬ ਨਹੀਂ ਸਕੀਆਂ? ਜਿਸ ਜੁਝਾਰੂ ਰਾਜੇਵਾਲ ਦੇ 'ਦਰਸ਼ਨ' ਕਰਨ ਅਸੀਂ ਸਿੰਘੂ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਗਏ ਸਾਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਮਨ ਮਸਤਕ 'ਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਸਾਡੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਮੱਤਭੇਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋ ਰਿਹੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਲੁਕਵੇਂ, ਦੱਬਵੇਂ ਤੇ ਪਰੋਖ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹਨ?

ਚਿੱਟੀ ਤੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਰਕ ਤੇ ਗੁਰਬਤ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇਰੇ ਪਦ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਸਾਡੇ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ 1965 'ਚ ਹਰਾ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਚਿਰੰਜੀਵੀ ਨਾਹਰਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਜੈ ਜਵਾਨ ਜੈ ਕਿਸਾਨ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਾਕਮਾਲ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਿਖਾਈ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨਾਂ (ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅੰਦੋਲਨਾਂ 'ਚ ਵੀ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲੀ ਹੈ) ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਮੁਸੀਬਤ ਸਮੇਂ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੱਲੇਵਾਲ ਨੂੰ ਐਲਾਨੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਇਕ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿਚ, ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਫੌਜੀ ਕਿਸਾਨ ਸੁਖਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਰਨ ਵਰਤ 'ਤੇ ਆਣ ਬੈਠੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਭਾਵੁਕ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹਰ ਕੋਈ ਪਸੀਜ ਉਠਿਆ ਕਿ

ਚਿੱਟੀ ਤੇ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਰਕ ਤੇ ਗੁਰਬਤ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇਰੇ ਪਦ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਸਾਡੇ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ 1965 'ਚ ਹਰਾ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਚਿਰੰਜੀਵੀ ਨਾਹਰਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ - ਜੈ ਜਵਾਨ ਜੈ ਕਿਸਾਨ। ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਾਕਮਾਲ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਿਖਾਈ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨਾਂ (ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅੰਦੋਲਨਾਂ 'ਚ ਵੀ ਪੂਰੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲੀ ਹੈ) ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਮੁਸੀਬਤ ਸਮੇਂ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

'ਸਰਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਸਹੀਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਵਸਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ਪਰ ਹੁਣ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਜ਼ਰੂਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਬੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਲਈ ਇਹ ਡਾਹੜੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਤੇ ਪਸ਼ੇਮਾਨੀ ਦਾ ਸਬੱਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਫੌਜੀ ਕਿਸਾਨ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖੜਕੇ।

ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਦੂਜੇ ਵੱਡੇ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਵੀ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਿਉਂ ਖਮੋਸ਼ ਹਨ? ਕੀ ਆਪਸੀ ਫੁੱਟ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਭੂ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਇਹ ਲੇਖਿਕਾ ਚਸਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਉਹ ਅੰਦਰ ਤਕ ਝੰਜੜ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ - ਕੋਈ ਰੁੱਖ ਬੂਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ। ਸਿੱਧੀ ਧੁੱਪ, ਮੀਂਹ, ਹਨੇਰੀ ਤੇ ਗਰਮੀ ਦਾ ਕਹਿਰ। ਸਰਕਾਰੀ ਜਬਰ, ਅਪਣਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰੀ, ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਦੇ ਮਿਹਣੇ। ਗਵਾਂਢੀ ਸੂਬੇ (ਜੋ ਕਦੇ ਅਪਣਾ ਹੀ ਅੰਗ ਸੀ) ਦੀਆਂ ਸਿਰੇ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ। ਉਡੀਕਦਿਆਂ ਉਡੀਕਦਿਆਂ ਸਾਲ ਆਖਰੀ ਘੜੀਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਪਰ ਕੋਈ ਹਮਦਰਦ ਫੈਹਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਚੜੇ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਸਾਡੇ ਟਰੈਕਟਰਾਂ, ਟਰਾਲੀਆਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰੂਦ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸਾਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਬਾਰੂਦ ਤੋਂ ਵੀ ਜਬਰਦਸਤ ਹੋਸਲਿਆਂ ਤੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ :

ਮੌਤ ਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨ ਮਖੌਲਾਂ ਜਾਨ ਕੌਰ ਅਪਣੀ ਵਾਰ ਦਿੰਦੇ। ਪਰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਟੈਂ ਕਿਸੇ ਦੀ। ਖਲੇ ਜਾਣ ਡਾਂਗਾਂ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਉਲਾਰ ਕੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਖਿਆ ਨਾਮ ਪਿਆਰ ਦਾ। ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਹ ਕਾਵਿ-ਬੋਲ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਢੁੱਕਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਚੱਟਾਨ ਵਾਂਗ ਅਡੋਲ ਮੌਜੂਦਾ ਕਿਸਾਨ-ਨੇਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਉਵੇਂ ਹੀ ਖਰੇ ਉਤਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੋਚੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਵਕਤ ਦੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਮੰਗਾਂ (ਜੋ ਕਦੇ ਲਾਗੂ

ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ) ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਖਾਤਰ ਸਭ ਕੁੱਝ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ-ਸਿਹਤ ਵੀ, ਘਰ-ਪ੍ਰਵਾਰ ਵੀ, ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਤੇ ਅਪਣਾ ਆਪ ਵੀ।

ਮੀਡੀਏ 'ਚੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਡੱਲੇਵਾਲ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਦਰਸਾਉਦਿਆਂ ਕਰਨਾਟਕਾ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤਾ ਕੁਮਾਰ ਵੀ ਛੇ ਕਿਸਾਨ ਰੇਲ ਰੋਕੂ ਅੰਦੋਲਨ। ਗੈਰ-ਭਾਜਪਾ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸਾਨ-ਸੰਗਠਨ, ਪਹਿਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਿਆਂ ਰੱਜ ਕੇ ਸਮੁਲੀਅਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਗੱਡੀਆਂ-ਬਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਡੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ। ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਝੰਜੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਕਿਸਾਨ ਹਰ ਸਾਲ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਤ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਫਸਲ ਦਾ ਵਾਜਬ ਮੁੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਡਾ. ਸਵਾਮੀਨਾਥਨ ਨੇ ਕੇਡੇ ਕਰੂਰ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੁੱਲ-ਨਿਰਧਾਰਣ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਜਨਤਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਟੱਬਰ ਕਿਸਾਨੀ-ਉਪਜ ਲਈ ਹੱਡ ਭੰਨਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹੁਣ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਆ ਰਲਣ ਕਰ ਕੇ, ਆਮਦਨ ਹੋਰ ਵੀ ਘੱਟ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਮੌਸਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ (ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਕਾਰਨ) ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਨੀਤੀਆਂ, ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਫਰਮਾਨ ਤੇ ਮੰਡੀਗਤ ਢਾਂਚਾ ਅਵਿਕਸਤ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਕਚੂਮਰ

ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੌਫੇਰੇ ਨਜ਼ਰ ਦੁੜਾਇਆ ਪਤਾ ਲਗਦੇ ਕਿ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਇਹ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਕਦੇ ਖੇਤਾਂ-ਖਲਿਹਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਹੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ, ਅੱਜ ਵੱਡੇ ਸਾਪਿੰਗ ਮਾਲਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਵੱਜੋਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਬਸ ਹਨ। ਛੋਟੀ ਕਿਸਾਨੀ ਵੱਡੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੇ ਹੜੱਪ ਲਈ ਹੈ, ਉੱਧਰ ਵੀ। ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਮਗਰਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਆਲਮੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਸ਼ਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਰ ਗਏ ਸਨ। ਅੱਜ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਯੂਰਪ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੁੱਝ ਅੱਛਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਹੁਣ ਹਰ ਥਾਂ ਠੇਕਾ ਆਧਾਰਤ (Contract farming) ਨੂੰ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਛੋਟੀਆਂ ਜੋਤਾਂ ਨੂੰ ਦਫਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਹਰ ਦੇਸ਼, ਹਰ ਖਿੱਤੇ ਤੇ ਹਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੂਰ ਪੈਦਾ ਵੀ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਚੀਜ਼ (ਕ੍ਰਿਤੀ) ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਮੁੱਲ ਖੁਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੇਵਲ ਕਿਸਾਨੀ ਜਿਣਸਾਂ ਦੇ

ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਏ.ਸੀ. ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬਾਬੂ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਬਿਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਤਨਖਾਹ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਵਾਧੇ ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸਾਨੀ ਜਿਣਸਾਂ 'ਚ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਨਿਗੂਣਾ ਵਾਧਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ-ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅੰਦਰਲੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ, ਅਗਾਂਹਵਧੂ, ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਸੋਚ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਨਰੋਈ ਸੇਧ ਅਤੇ ਜੁਝਾਰੂਪਨ ਕਾਰਨ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮਾਡਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਅਗਵਾਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੁਝ ਮਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਵੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿਚ ਵੀ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵੇਲੇ ਜਿਵੇਂ ਤੇਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਤਿੰਨ ਨਾਕਸ ਕਾਨੂੰਨ ਵਾਪਸ ਲਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਵੀ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਕੇ ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਬਚਾਵੇ !!!

ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਈ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਲੰਬੀ ਖਿੱਚ ਸਕਦੀ ਹੈ ਠੰਢ

ਇਸ ਵਾਰ ਠੰਢ ਦਾ ਮੌਸਮ ਕਈ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਦਾ ਗਵਾਹ ਬਣਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਤ ਵੀ ਜਲਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 15 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਠੰਢ ਦੀ ਵਿਦਾਈ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਨਸੂਨ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹੋਏ ਲਗਭਗ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਦੇਰ ਨਾਲ ਠੰਢ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਤਲਬ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਠੰਢ ਘੱਟ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮਜ਼ਬੂਤ ਪੱਛਮੀ ਗੜਬੜੀ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ 'ਚ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਆਮ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਤਾਪਮਾਨ ਸੀ, ਪਰ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਜਦ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪੱਛਮੀ ਗੜਬੜੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਠੰਢ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਨਿੱਜੀ ਏਜੰਸੀ ਸਕਾਈਮੈਟ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠ-ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੜਬੜੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ ਬਰਫਬਾਰੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ, ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਮੇਤ ਮੈਦਾਨੀ ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਤਾਪਮਾਨ 'ਚ ਗਿਰਾਵਟ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਬਰਫਬਾਰੀ ਦਾ ਅਸਰ ਘੱਟ ਹੋਣ ਲੱਗੇਗਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਗਰਮ ਹੋਣ ਲੱਗਣਗੀਆਂ। ਮੌਸਮ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤਾਪਮਾਨ 'ਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਠੰਢ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੜਾਅ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣਨਗੇ। ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪੱਛਮੀ ਗੜਬੜੀ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਬਰਫਬਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ। ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਨਵਰੀ 'ਚ ਵੀ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਇਕ-ਦੋ ਪੱਛਮੀ ਗੜਬੜੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਫਰਵਰੀ 'ਚ ਵੀ ਤਾਪਮਾਨ ਆਮ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ (ਆਈ ਐਮ ਡੀ) ਨੇ ਅਗਲੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਤਾਪਮਾਨ 'ਚ ਗਿਰਾਵਟ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੌਸਮ ਸਾਫ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ 'ਚ ਸੀਤ ਲਹਿਰ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ।

ਝਾਰਖੰਡ, ਬਿਹਾਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਤੱਕ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਚੱਲੇਗੀ। ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ ਧੁੰਦ ਵੀ ਦਿਸ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਪਮਾਨ ਡਿੱਗੇਗਾ। ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਬਰਫਬਾਰੀ ਦੀ ਲੰਬੀ ਪੱਟੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਹਿਮਾਚਲ ਤੱਕ ਦੇਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਰਫ ਦੀ ਚਾਦਰ ਨਾਲ ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਢਕੇ ਹਨ। ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਤੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਗੁਲਮਰਗ, ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ, ਬਨਿਹਾਲ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਮਾਈਨਸ 'ਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਹਿਸਾਬ, ਅਲਵਰ, ਚੁਰੂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਚਮੜੀ, ਕਰਨਾਲ ਅਤੇ ਰੋਹਤਕ 'ਚ ਪੰਜ ਡਿਗਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਹੈ।

ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਤਾਪਮਾਨ ਤਿੰਨ ਡਿਗਰੀ ਪੁੱਜਾ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 15 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਸੀਤ ਲਹਿਰ ਦਾ ਯੈਲੋ ਅਲਰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਪੇਸ਼ਨਿਰੋਈ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਠੰਢ ਵਧੇਗੀ ਤੇ ਤਾਪਮਾਨ 'ਚ ਗਿਰਾਵਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ ਤਿੰਨ ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰੂਪਨਗਰ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ 3.1 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦਾ 3.2 ਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ 3.6 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਠਾਨਕੋਟ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਾਪਮਾਨ 4.3 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ, ਬਰਨਾਲਾ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ 4.5 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 24 ਘੰਟੇ ਦੌਰਾਨ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਪਮਾਨ 'ਚ ਇਕ ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੀ.ਡੀ.ਐਫ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਕੌਮੀ ਦੁੱਧ ਚੁਆਈ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ 16 ਤੋਂ 18 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ

ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮਰਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਪੀ. ਡੀ. ਐਫ. ਏ.) ਵੱਲੋਂ ਜਗਰਉਂ ਦੀ ਪਸ਼ੂ ਮੰਡੀ ਵਿਖੇ 16, 17 ਅਤੇ 18 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਤੀਜੀ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਦੁੱਧ ਚੁਆਈ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। 16 ਤੋਂ 18 ਦਸੰਬਰ, 2024 ਨੂੰ ਪੀ. ਡੀ. ਐਫ. ਏ. ਵੱਲੋਂ ਗਾਂਵਾਂ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਦੁੱਧ ਚੁਆਈ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਪੀ. ਡੀ. ਐਫ. ਏ. ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਦਰਪੁਰਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਦੁੱਧ ਚੁਆਈ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਜੇਤੂ ਦੁਪਾਰੂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰੈਸ ਸਕੱਤਰ ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਪੀ. ਡੀ. ਐਫ. ਏ. ਦੁੱਧ ਚੁਆਈ ਕੌਮੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਪੰਜ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੰਗੋਆਣਾ, ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਜੀਰਾ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੁਡਾਣੀ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਰੋਲੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਤਿੰਨ ਰੋਜ਼ਾ ਪੀ. ਡੀ. ਐਫ. ਏ. ਕੌਮੀ ਦੁੱਧ ਚੁਆਈ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਦਿਨ 13 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਸਥਾਨ ਪਸ਼ੂ ਮੰਡੀ, ਜਗਰਉਂ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਠਿਆਲਾ, ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੋਰੋਂ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਾਬਲਾ, ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਰਪਾਲ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਤਰਾ, ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਗੁੜੇ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋਹੀ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਜੇਕੇ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਮੌਨਸੂਨ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਹੀ ਆਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਤ ਵਾਰ ਮੌਨਸੂਨ ਆਮ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੀਂਹ ਘੱਟ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਸਾਡੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਮਿਆਂ 'ਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਨਾਲੋਂ 25 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਬਾਰਿਸ਼ ਘੱਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਮੇ ਘਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਸਗੋਂ ਆਮ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਇਕ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਮਾਹਿਰ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅੱਜ ਪਾਣੀ ਨਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਪੀਣ ਲਈ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 150 ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿੰਨ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਲਾਕ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਹਨ। ਭਾਵ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਲਾਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਬਹਾਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸਾਲ ਪਾਣੀ ਦਾ

ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਰਵਾਇਤੀ ਫਸਲ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹੀ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚੱਲਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਝੋਨੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਵੀ ਵੱਡੇ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਗੋਂ ਜਿਹੜੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅੱਜ ਤੋਂ 30 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 2 ਲੱਖ 'ਚ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਿਊਬਵੈੱਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 15 ਲੱਖ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ 25 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਉਥੇ ਹੀ ਹੁਣ ਹਰ ਅੱਧਾ ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲਗੇ ਹਨ। ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੀਟਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਫਾਸਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਜਦੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਕੱਢਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵੀ ਵਧਦੇ ਹਨ। ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ ਲੈਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਜਣ ਚਲਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਲ 2023 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਮਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਚ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕੁੱਲ 150 ਬਲਾਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 114 ਬਲਾਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 114 ਬਲਾਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਲੋੜ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਪੱਧਰ ਕਈ ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬਲਾਕਾਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡੂੰਘਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਿ ਪਾਣੀ ਖਰਾਬ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੁਣ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਮੇ ਬਚੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੱਢੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡੂੰਘੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਕਰੂਤੇ ਰੁੱਖ ਨਾ ਲਾਈਏ

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਰੁੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਪਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰੁੱਖ ਲਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਰੁੱਖ ਲਾਉਣ ਦੇ ਦੋ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ ਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਗਸਤ-ਸਤੰਬਰ ਦਾ। ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰੁੱਖ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੱਤੇ ਝੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਲਾਉਣ ਦਾ ਵੀ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸਕਰ ਵੇਲਾਂ ਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੀ ਵੇਲ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਵੀ ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ ਵਿੱਚ ਪੁੰਗਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਗਸਤ-ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਰੁੱਖ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਹਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਝੜਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਰੁੱਖ ਅਕਸਰ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਾਪਮਾਨ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਵੱਧ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ

ਸਰਕਾਰ ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਮਾਰੇ ਲਕੀਰ - ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ

ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਖਾਤਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਕਿਸਾਨ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਲਕੀਰ ਮਾਰੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬੇ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਏਕਤਾ ਉਗਰਾਹਾਂ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਆਗੂ ਗੁਰਭਗਤ ਸਿੰਘ ਭਲਾਈਆਣਾ, ਬਿੱਟੂ ਮੱਲਣ, ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਮਹਾਬੱਧਰ, ਹਰਫੂਲ ਸਿੰਘ ਭਾਗਸਰ, ਸੁਖਰਾਜ ਸਿੰਘ ਰਹੂੜਿਆਂ, ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗੰਧੜੂ ਆਦਿ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਖੇਤੀ ਧੰਦੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਕੱਢ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਧਰਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਰੈਲੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੇ ਖੇਤੀ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਸੰਗਰੂਰ, ਬਠਿੰਡਾ, ਬਰਨਾਲਾ, ਮਾਨਸਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀ ਲਾਪੇਟ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਭਾਰ ਹਰ ਸਾਲ ਵੱਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਭਿਆਨਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਗਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ 10-10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਧੰਦੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਨਾ ਚੁਣਨਾ ਪਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਅੱਧ ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਵਧੇਰੇ ਠੰਡ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਕਟੁੰਬਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਗੇਤੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਕੰਮ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਸਰਦੀ ਲੰਘਾ ਸਕਣ।

ਸਰਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ

ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਬੋਟਮ ਬੋਰਡ ਤੋਂ ਚੱਕ ਕੇ ਰਾਣੀ ਸਹਿਤ ਕਟੁੰਬ ਦੇ ਫਰੇਮਾਂ ਉੱਪਰ ਵਿਛਾਈ ਅਖਬਾਰ ਉੱਪਰ ਟਿਕਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਇਸ ਉੱਪਰ ਅੰਦਰਲਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲਾ ਢੱਕਣ ਲਗਾ ਦਿਉ। ਦੋ ਚੈਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗਾਰੇ ਨਾਲ ਲਿੱਪ ਕੇ ਮੱਖੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ। ਹੁਣ ਦੋਨਾਂ ਚੈਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਰਫ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਵਾਲੀ ਅਖਬਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਅਖਬਾਰ ਦੀਆਂ ਮੋਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੋਨਾਂ ਚੈਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਿਤ ਮਿਲਕੇ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਆਪ ਹੀ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਛੇਕ ਵੱਡੇ ਕਰਕੇ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਕਰੋ ਜਦੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਛੱਤੇ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਣ।

★ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨਾ : ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸਾਫ ਧੁੱਪ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਕਰੋ। ਨਿਰੀਖਣ ਵੇਲੇ ਰਾਣੀ ਮੱਖੀ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਵੋ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸਰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਦਲ ਦਿਓ। ਸਰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਤਕੜੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬੁਰੂੜ ਵਾਲੇ ਛੱਤੇ ਮੱਖੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਲਤਾ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੋ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿਓ।

★ ਕਟੁੰਬਾਂ ਲਈ ਧੁੱਪ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ : ਸਰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਧੁੱਪ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਗੇਤਾ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਅਤੇ ਇੰਦਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਬੋਪਾਰਾਏ
ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਮੋਬਾਇਲ : 81464-00248

ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਜਗ੍ਹਾ ਖਿਸਕਾਉਣ ਵੇਲੇ 'ਤਿੰਨ ਫੁੱਟ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਕਿੱਲੋਮੀਟਰ' ਵਾਲੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਅਪਣਾਓ। ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਫਾਰਮ ਤੇ ਛਾਂ ਤੋਂ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਲਿਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ ਧੁੱਪ ਵੱਲ 3-3 ਫੁੱਟ ਖਿਸਕਾਵੋ। ਪਰੰਤੂ ਫਾਰਮ ਤੇ ਧੁੱਪ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੇ ਗੇਟ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ 3 ਕਿੱਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੂਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਧੁੱਪ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਓ। ਸਰਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੇ ਗੇਟ ਪੂਰਬ-ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਰੱਖੋ ਤਾਂ

ਕਿ ਦਿਨ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਸਮੇਂ ਕਟੁੰਬ ਵਿਚ ਧੁੱਪ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਿਲ ਸਕੇ।

★ ਕਟੁੰਬਾਂ ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ : ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖੋ ਕੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਰੇੜਾਂ, ਝੀਬਾਂ ਗਾਰੇ ਨਾਲ ਲੇਪੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜੋ ਲਹਿੰਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲੋਂ ਵਗਦੀਆਂ ਠੰਡੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਗੇਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਪਰੋਂ ਕਟੁੰਬ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ। ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਟੁੰਬ ਦਾ ਗੇਟ ਵੀ ਛੋਟਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀ ਫਾਰਮ ਤੇ ਸਰਦੀ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਲਈ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਵਾੜ ਇਕ ਸਥਾਈ ਹੱਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

★ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਾਉਣਾ : ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਰਾਣੀ-ਰਹਿਤ ਕਟੁੰਬ ਸਫਲਤਾ-ਪੂਰਵਕ ਸਰਦੀ ਰੁੱਤ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾ ਪਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਤਕੜੇ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਖਬਾਰ ਵਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸੌਖਾ ਅਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੈ। ਇਸ

★ ਖੁਰਾਕ ਦੇਣਾ : ਸਰਦੀ ਲੰਘਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਵਿਚ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਰਾਕ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਫੇਰ ਵੀ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਾੜ੍ਹਾ ਘੋਲ (2:1) ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾਲੀ ਛੱਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ

ਹਾਰਸ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਆਇਆ 7 ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਿਆ 63 ਇੰਚ ਉੱਚਾ ਸੁਲਤਾਨ, ਕੀਮਤ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ

ਮੋਗਾ-ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਲੱਗੇ ਹਾਰਸ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਵਪਾਰੀ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ-ਘੋੜੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਸ਼ੋਅ 6 ਤੋਂ 8 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਲੱਗਿਆ। ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ 7 ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕਾ 63 ਇੰਚ ਉੱਚਾ ਸੁਲਤਾਨ ਵੀ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੀਮਤ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਤੋਂ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਸਟੈਂਡਰਡ ਫਾਰਮ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 5 ਘੋੜੇ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 4 ਸਾਲ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨ ਰਿੰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਈ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਘੋੜਾ ਕਾਲਾ ਦਾ ਪੋਤਾ ਹੈ।

ਰਾਜਸਥਾਨ, ਗੁਜਰਾਤ, ਹਰਿਆਣਾ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਆਏ ਵਪਾਰੀ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ 20 ਘੋੜੇ-ਘੋੜੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਸੁਲਤਾਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਚੇਗਾ। ਲੋਕ ਇਸਦਾ ਮੁੱਲ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਲਗਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਸਟਾਫ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸ਼ੋਅ ਆਯੋਜਕ ਸੰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਨੀ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਪਸ਼ੂ-ਪਾਲਕ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਮਾਰਵਾੜੀ ਨਸਲ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ 2 ਟਰੈਕਟਰ, 6 ਬੁਲੇਟ ਸਮੇਤ ਕਈ ਇਨਾਮ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ।

ਕੰਮ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਮਿਲਾਉਣ ਯੋਗ ਕਟੁੰਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਲਤਾ ਵਾਲੇ ਰਾਣੀ ਸਹਿਤ ਕਟੁੰਬ ਦਾ ਉੱਪਰਲਾ ਢੱਕਣ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਢੱਕਣ ਹਟਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਰੇਮਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਡਿੱਡਿਆਂ ਉੱਪਰ ਅਖਬਾਰ ਵਿਛਾ ਦਿਓ। ਇਸ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਖੁਰਪੀ ਨਾਲ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਟੱਕ ਅਖਬਾਰ ਵਿਛਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਲਉ ਪਰ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਟੱਕ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮੱਖੀਆਂ ਲੰਘ ਸਕਣ। ਹੁਣ ਮਿਲਾਉਣ ਯੋਗ ਦੂਜੇ ਰਾਣੀ ਰਹਿਤ ਕਟੁੰਬ

ਦਿਓ।

★ ਵਾਧੂ ਛੱਤੇ ਸੰਭਾਲਣਾ : ਸਰਦੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੌਰਾਨ ਕਟੁੰਬ ਵਿਚ ਫਾਲਤੂ ਪਏ ਖਾਲੀ ਛੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਅਗਲੀ ਬਹਾਰ ਰੁੱਤ ਲਈ ਗੰਧਕ ਦੀ ਧੂਣੀ ਦੇ ਕੇ ਸਾਂਭ ਲਓ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਵਾਧੂ ਖਾਲੀ ਛੱਤਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਕਟੁੰਬਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਕਟੁੰਬ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਨਿਅੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਫਰ

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਵਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ

ਸਿਰਫ **100/-** ਰੁਪਏ

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਕਿਸਾਨ ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਡੀਲਰ/ਡਿਸਟਰੀਬਿਊਟਰਾਂ ਲਈ

ਚੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੂਟ

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚੰਦੇ

ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ **500/-** ਰੁਪਏ ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ **750/-** ਰੁਪਏ

ਇੱਕ/ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਟਸਐਪ ਰਾਹੀਂ ਸਰਵਿਸ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

ਖੇਤੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਕੇ. ਡੀ. ਕੰਪਲੈਕਸ, ਗੁਰੂਸ਼ਾਲਾ ਰੋਡ, ਨੇੜੇ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਾਰਕਿਟ, ਪਟਿਆਲਾ-147001

KHETI DUNIYAN
TID - 62763351

ਚੰਦੇ ਭਰਨ ਲਈ QR ਕੋਡ ਸਕੈਨ ਕਰੋ।

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ : ਮੋ. 90410-14575

Website : www.khetiduniyan.in
E-mail : khetiduniyan1983@gmail.com

